A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2025. május 8.*

„Előzetes döntéshozatal – Büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés – (EU) 2016/1919 irányelv – Költségmentesség – 2013/48/EU irányelv – Ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog a büntetőeljárás során – A kiszolgáltatott személyek részére nyújtandó eljárási biztosítékok – E személyek kiszolgáltatottságának meghatározása – Jogi vélelem hiánya – Közvetlen hatály – Gyanúsítottnak ügyvéd távollétében történő kihallgatása – Az eljárási jogok megsértésével szerzett bizonyítékok elfogadhatósága”

A C-530/23. sz. [Barało][i] ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Sąd Rejonowy we Włocławku (włocławeki kerületi bíróság, Lengyelország) a Bírósághoz 2023. augusztus 17-én érkezett, 2023. augusztus 17-i határozatával terjesztett elő a

K. P.

ellen,

a **Prokurator Rejonowy we Włocławku**

részvételével folyamatban lévő büntetőeljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: K. Jürimäe tanácselnök (előadó), K. Lenaerts, a Bíróság elnöke, a második tanács tagjaként eljárva, M. Gavalec, Csehi Z. és F. Schalin bírák,

főtanácsnok: T. Ćapeta,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– a Prokurator Rejonowy we Włocławku képviseletében T. Rutkowska-Szmydyńska,

– a lengyel kormány képviseletében B. Majczyna, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: lengyel.

[i] A jelen ügy neve fiktív. Az nem egyezik az eljárásban részt vevő egyetlen fél valódi nevével sem.

– a cseh kormány képviseletében M. Smolek, T. Suchá és J. Vláčil, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében J. Hottiaux és M. Wasmeier, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2024. november 14-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a következők értelmezésére vonatkozik:

– az EUSZ 6. cikk (1)–(3) bekezdése és az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdése;

– az Európai Unió Alapjogi Chartájának (a továbbiakban: Charta) 4. és 47. cikke;

– a büntetőeljárások során a gyanúsítottak és a vádlottak, valamint az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban a keresett személyek költségmentességéről szóló, 2016. október 26-i (EU) 2016/1919 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2016. L 297., 1. o.; helyesbítés: HL 2017. L 91., 40. o.) 1. cikkének (2) bekezdése, 2. cikke (1) bekezdésének b) pontja, 4. cikkének (5) bekezdése, valamint 8. és 9. cikke;

– a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló, 2013. október 22-i 2013/48/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2013. L 294., 1. o.) 3. cikke (2) bekezdésének a)–c) pontja, és (3) bekezdésének a) és b) pontja;

– a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádolt kiszolgáltatott személyekre vonatkozó eljárási biztosítékokról szóló, 2013. november 27-i (2013/C 378/02) bizottsági ajánlás (HL 2013. C 378., 8. o.; a továbbiakban: bizottsági ajánlás) 6., 7., 11. és 13. pontja, valamint

– az uniós jog elsőbbségének, tényleges érvényesülésének és közvetlen hatályának elve.

2 E kérelmet a K. P. ellen egyrészt kábítószerek és pszichotróp anyagok birtoklása, másrészt kábítószer hatása alatt történő járművezetés miatt indított büntetőeljárás keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

A nemzetközi jog

3 A büntető igazságszolgáltatási rendszerekben a költségmentesség igénybevételére vonatkozó, a Közgyűlés 67/187. sz. határozatával 2012. december 20-án elfogadott ENSZ-elvek és iránymutatások 23. és 32. pontja a következőképpen szól:

„23. A rendőrség, az ügyészek és a bírák feladata biztosítani, hogy az előttük megjelenő személyek, akik nem rendelkeznek az ügyvédi díjazás megfizetéséhez szükséges eszközökkel, és/vagy akik kiszolgáltatott helyzetben vannak, költségmentességben részesüljenek.

[…]

32. Külön intézkedéseket kell hozni annak biztosítására, hogy a költségmentesség ténylegesen hozzáférhető legyen a nők, a gyermekek és a különleges szükségletekkel rendelkező csoportok – többek között, de nem kizárólag – […] a mentális betegek [és] a kábítószer-fogyasztók […] számára. Ezeknek az intézkedéseknek figyelembe kell venniük e csoportok sajátos szükségleteit, és a nemhez, illetve az életkorhoz kell igazodniuk.”

Az uniós jog

A 2013/48 irányelv

4 A 2013/48 irányelv (50) és (51) preambulumbekezdése értelmében:

„(50) A tagállamoknak gondoskodniuk kell a védelemhez való jog és a tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartásáról, amikor mérlegelik a gyanúsított vagy a vádlott által az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogának megsértésével – illetve az ezen irányelvnek megfelelően e jogtól engedélyezett eltérés esetében – tett vallomásokat vagy az így szerzett bizonyítékokat. Ezzel összefüggésben figyelembe kell venni az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatát, amely szerint a védelemhez való jog elviekben helyrehozhatatlanul sérül, ha az ügyvédi segítség igénybevételét mellőzve lefolytatott rendőrségi kihallgatás során tett beismerő vallomást felhasználják az ítélet alátámasztására. Mindez nem érintheti a vallomásoknak a nemzeti jog által engedélyezett egyéb célokra történő felhasználását. Ilyen például a sürgős nyomozási cselekmények végrehajtásának szükségessége egyéb bűncselekmények elkövetésének, illetve bárki számára súlyosan hátrányos következményeknek az elhárítása céljából, vagy ha a büntetőeljárás érdemi veszélyeztetését sürgősen meg kell akadályozni abban az esetben, ha az ügyvéd igénybevételének lehetővé tétele vagy a nyomozás késleltetése visszavonhatatlanul veszélyeztetne egy súlyos bűncselekménnyel kapcsolatos, folyamatban lévő nyomozást. Továbbá nem érintheti a bizonyítékok elfogadhatóságára vonatkozó nemzeti szabályokat vagy rendszereket, és nem akadályozhatja a tagállamokat abban, hogy olyan rendszert tartsanak fenn, amelyben a bíróságokon vagy a bírák előtt valamennyi meglévő bizonyítékra hivatkozni lehet anélkül, hogy külön vagy előzetesen értékelnék az adott bizonyíték elfogadhatóságát.

(51) A tisztességes igazságszolgáltatáshoz hozzátartozik a gondossági kötelezettség a gyanúsítottakkal vagy vádlottakkal kapcsolatban, akik potenciálisan kiszolgáltatott helyzetben vannak. Az ügyészségnek, a bűnüldöző szerveknek és az igazságügyi hatóságoknak ezért elő kell segíteniük, hogy az ilyen személyek ténylegesen gyakorolhassák az ezen irányelvben biztosított jogaikat, például bármely olyan potenciális kiszolgáltatottság figyelembevételével, amely befolyásolja az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog és a valamely harmadik személynek a szabadságelvonásról való tájékoztatásához való jog gyakorlására irányuló képességüket, továbbá az említett jogok szavatolását szolgáló megfelelő intézkedések megtételével.”

5 Ezen irányelv „Hatály” című 2. cikkének (1) bekezdése a következőket írja elő:

„Ezt az irányelvet attól az időponttól kezdve kell a büntetőeljárás során a gyanúsítottakra és vádlottakra alkalmazni, amikor valamely tagállam illetékes hatóságai – hivatalos értesítés útján vagy más módon – tudomásukra hozzák, hogy bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják vagy vádolják őket, függetlenül attól, hogy a szabadságuk elvonására sor kerül-e. Ez az irányelv az eljárás befejezéséig alkalmazandó, azaz annak végső megállapításáig, hogy a gyanúsított vagy a vádlott elkövette-e a bűncselekményt, beleértve adott esetben a büntetéskiszabást és a fellebbezés elbírálását is.”

6 Az említett irányelvnek az „Ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog a büntetőeljárás során” című 3. cikke a következőképpen szól:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak ügyvédi segítséget vehessenek igénybe abban az időpontban és olyan módon, hogy az érintett személy a gyakorlatban hatékonyan érvényesíthesse a védelemhez való jogát.

(2) A gyanúsított vagy vádlott számára indokolatlan késedelem nélkül kell biztosítani az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogot. A gyanúsított vagy vádlott számára minden esetben biztosítani kell az ügyvédi segítség igénybevételének lehetőségét az alábbi időpontok közül a legkorábbiban:

a) a rendőrség vagy egyéb bűnüldöző vagy igazságügyi hatóság általi kihallgatásának megkezdését megelőzően;

b) a (3) bekezdés c) pontjával összhangban bármely nyomozó vagy más illetékes hatóság által bármely nyomozási vagy más bizonyításfelvételi cselekmény lefolytatásakor;

c) a szabadságelvonás megkezdését követően indokolatlan késedelem nélkül;

d) amennyiben büntetőügyekben hatáskörrel rendelkező bíróságra idézték be, az említett bíróság előtti megjelenés előtt kellő időben.

(3) Az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog a következőket foglalja magában:

a) a tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottnak vagy vádlottnak joga legyen az őt képviselő ügyvéddel négyszemközt beszélni és kommunikálni, adott esetben a rendőrség vagy más bűnüldöző vagy igazságügyi hatóság általi kihallgatás megkezdését megelőzően is;

b) a tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottnak vagy vádlottnak joga legyen ahhoz, hogy ügyvédje jelen legyen, és hatékonyan részt vegyen a kihallgatás során. Az ügyvéd részvételére a nemzeti jog szerinti eljárásokkal összhangban kerülhet sor, feltéve, hogy ezen eljárások nem sértik az érintett jogok tényleges gyakorlását és lényegét. Amennyiben a kihallgatáson részt vesz ügyvéd, a részvétel tényét az érintett tagállam jogában meghatározott jegyzőkönyvezési eljárással összhangban rögzíteni kell;

[…]”

7 Ugyanezen irányelv „Jogorvoslatok” című 12. cikke a következőket írja elő:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy a büntetőeljárás alatt álló gyanúsítottak és vádlottak, valamint az európai elfogatóparanccsal kapcsolatos eljárások alatt álló keresett személyek a nemzeti jog szerint hatékony jogorvoslati joggal rendelkezzenek az ezen irányelv szerinti jogaik megsértése esetén.

(2) A bizonyítékok elfogadhatóságára vonatkozó nemzeti szabályok és rendszerek sérelme nélkül a tagállamok gondoskodnak a védelemhez való jog és a tisztességes eljáráshoz való jog tiszteletben tartásáról, amikor a büntetőeljárások során mérlegelik a gyanúsított vagy a vádlott által az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogának megsértésével – illetve a 3. cikk (6) bekezdésének megfelelően e jogtól engedélyezett eltérés esetében – tett vallomásokat vagy így szerzett bizonyítékokat.”

8 A 2013/48 irányelv 13. cikke értelmében:

„A tagállamok biztosítják, hogy ezen irányelv alkalmazása során figyelembe vegyék a veszélyeztetett gyanúsítottak és vádlottak sajátos szükségleteit.”

A 2016/1919 irányelv

9 A 2016/1919 irányelv (1), (3), (4), (6), (17)–(19), (23) és (24) preambulumbekezdése kimondja:

„(1) Ezen irányelv célja a [2013/48 irányelv] ügyvédi segítségnyújtás igénybevételéhez való jog hatékony érvényesülésének biztosítása egy, a tagállamok által finanszírozott ügyvéd általi segítségnyújtás révén, a büntetőeljárás során a gyanúsítottak vagy a vádlottak […] számára.

[…]

(3) A [Charta] 47. cikkének harmadik bekezdése […] kimondja, hogy a büntetőeljárások során biztosítani kell a költségmentességhez való jogot az említett rendelkezésekben foglalt feltételekkel összhangban. […]

(4) A[z Európai Unió Tanácsa] 2009. november 30-án elfogadta a büntetőeljárásokban a gyanúsítottak vagy vádlottak eljárási jogainak megerősítését célzó ütemtervről szóló állásfoglalást [(HL 2009. C 295., 1. o.] (a továbbiakban: az ütemterv). Az ütemterv, fokozatos megközelítést alkalmazva, intézkedések elfogadására hív fel a fordításhoz és tolmácsoláshoz való jog (A. intézkedés), a jogokról és a vádról való tájékoztatáshoz való jog (B. intézkedés), a jogi tanácsadáshoz és a költségmentességhez való jog (C. intézkedés), a családtagokkal, a

munkaadókkal és a konzuli hatóságokkal való kapcsolattartáshoz való jog (D. intézkedés), valamint a kiszolgáltatott gyanúsítottakra vagy vádlottakra vonatkozó különleges biztosítékok (E. intézkedés) vonatkozásában.

[…]

(6) Az ütemterv alapján a büntetőeljárások során biztosítandó eljárási jogokra vonatkozóan mostanáig öt intézkedés, nevezetesen [a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló, 2010. október 20-i 2010/64/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2010. L 280., 1. o.), a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló, 2012. május 22-i 2012/13/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2012. L 142., 1. o.; helyesbítés: HL 2019. L 39., 28. o.)], a 2013/48 irányelv, a [büntetőeljárás során az ártatlanság vélelme egyes vonatkozásainak és a tárgyaláson való jelenlét jogának megerősítéséről szóló, 2016. március 9-i (EU) 2016/343 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2016. L 65., 1. o.), valamint a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott gyermekek részére nyújtandó eljárási biztosítékokról szóló, 2016. május 11-i (EU) 2016/800 európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2016. L 132., 1. o.)] került elfogadásra.

[…]

(17) [Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, 1950. november 4-én Rómában aláírt európai egyezmény (kihirdette: az 1993. évi XXXI. törvény; a továbbiakban: EJEE)] 6. cikke (3) bekezdésének c) pontjának megfelelően az ügyvéd általi segítségnyújtás megfizetéséhez elegendő anyagi forrással nem rendelkező gyanúsítottnak és vádlottnak joga van a költségmentességhez, amennyiben az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg. Ez a minimumszabály megengedi a tagállamok számára az anyagi helyzet, a megalapozottság, vagy mindkettő vizsgálatát. E vizsgálatok alkalmazása nem eredményezheti a Chartában és az EJEE-ben biztosított, a Bíróság és az EJEB értelmezése szerinti jogok és eljárási biztosítékok korlátozását vagy az azoktól való eltérést.

(18) A tagállamoknak meg kell határozniuk a költségmentesség biztosítására vonatkozó gyakorlati szabályokat. E szabályok közt rögzíteni lehet, hogy a költségmentesség engedélyezésére a gyanúsított, a vádlott vagy a keresett személy kérelmére kerül sor. Különösen a veszélyeztetett személyek sajátos szükségleteiből adódóan az ilyen kérelem nem lehet azonban a költségmentesség megadásának érdemi feltétele.

(19) Az illetékes hatóságoknak a költségmentességet indokolatlan késedelem nélkül és legkésőbb az érintett személy rendőrség, más bűnüldöző hatóság vagy igazságügyi hatóság általi kihallgatása előtt, vagy az ezen irányelvben említett konkrét nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzését megelőzően kell engedélyezniük. Ha az illetékes hatóságok ezt nem tudják megvalósítani, akkor az ilyen kihallgatás, vagy az ilyen nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzése előtt legalább sürgősségi vagy ideiglenes költségmentességet kell engedélyezniük.

[…]

(23) Ezen irányelv végrehajtása során a tagállamoknak biztosítaniuk kell a Charta és az EJEE által előírt költségmentességhez való alapvető jog tiszteletben tartását. Ennek során tiszteletben kell tartaniuk a büntető igazságszolgáltatási rendszerekben a költségmentesség igénybevételére vonatkozó ENSZ-elveket és iránymutatásokat.

(24) A nemzeti jog kötelező ügyvédi jelenlétre vonatkozó rendelkezéseinek sérelme nélkül a költségmentesség engedélyezéséről vagy annak megtagadásáról az illetékes hatóságnak indokolatlan késedelem nélkül kell döntenie. Az illetékes hatóságnak a költségmentesség engedélyezése tárgyában határozatok meghozatalára hatáskörrel rendelkező független hatóságnak, vagy egy bíróságnak – ideértve az egyesbíróként eljáró bírókat is – kell lennie. Sürgős esetekben lehetővé kell tenni azonban a rendőrség és a vádhatóság ideiglenes bevonását, amennyiben ez a költségmentesség kellő időben történő engedélyezéséhez szükséges.”

10 Ezen irányelv „Tárgy” című 1. cikke értelmében:

„(1) Ez az irányelv közös minimumszabályokat állapít meg a költségmentességhez való jogra vonatkozóan az alábbiak tekintetében:

a) a büntetőeljárások során a gyanúsítottak és a vádlottak; […]

[…]

(2) Ez az irányelv kiegészíti a [2013/48] irányelvet és az […] 2016/800 irányelvet. Ezen irányelv egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, mint amely korlátozza az említett irányelvek által előírt jogokat.”

11 A 2016/1919 irányelv „Hatály” című 2. cikkének (1) és (2) bekezdése ekként rendelkezik:

„(1) Ezt az irányelvet azokra a gyanúsítottakra és vádlottakra kell alkalmazni a büntetőeljárások során, akiket megillet a [2013/48] irányelv szerinti ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog, és:

a) akik szabadságelvonással érintettek;

b) akik számára az ügyvédi segítség biztosítását az uniós jog vagy a nemzeti jog előírja; vagy

c) akiknek a jelenléte valamely nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekményen kötelező vagy megengedett, ideértve legalább a következőket:
   i. felismerésre bemutatás;
   ii. szembesítés;
   iii. bizonyítási kísérlet.

(2) Ezt az irányelvet kell alkalmazni a végrehajtó tagállamban történő letartóztatásuktól fogva azon keresett személyekre is, akiket megillet a [2013/48] irányelv szerinti ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog.”

12 A 2016/1919 irányelvnek a „Költségmentesség a büntetőeljárások során” című 4. cikke a következőképpen szól:

„(1) A tagállamok biztosítják, hogy azokat a gyanúsítottakat és vádlottakat, akik nem rendelkeznek elegendő anyagi forrásokkal az ügyvéd általi segítségnyújtás megfizetéséhez, megillesse a költségmentességhez való jog, ha az igazságszolgáltatás érdekei ezt követelik meg.

(2) A tagállamok az anyagi helyzet, a megalapozottság, vagy mindkettő vizsgálata alapján dönthetnek arról, hogy a költségmentesség az (1) bekezdéssel összhangban engedélyezhető-e.

[…]

(5) A tagállamok biztosítják, hogy a költségmentességet indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb a rendőrség, a más bűnüldöző hatóság vagy valamely igazságügyi hatóság általi kihallgatás, vagy a 2. cikk (1) bekezdésének c) pontjában említett nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzése előtt engedélyezzék.

[…]”

13 Ezen irányelv „Jogorvoslatok” című 8. cikke értelmében:

„A tagállamok biztosítják, hogy a gyanúsítottak, a vádlottak, és a keresett személyek számára a nemzeti jog alapján hatékony jogorvoslat álljon rendelkezésre az ezen irányelv szerinti jogaik megsértése esetén.”

14 Az említett irányelv „Veszélyeztetett személyek” című 9. cikkének szövege a következő:

„A tagállamok biztosítják, hogy a veszélyeztetett gyanúsítottak, vádlottak, és keresett személyek sajátos szükségleteit ezen irányelv végrehajtása során figyelembe veszik.”

15 Ugyanezen irányelv „Csökkentést kizáró rendelkezés” című 11. cikke a következőket írja elő:

„Ezen irányelv egyetlen rendelkezése sem értelmezhető úgy, mint amely a Charta, az EJEE, a nemzetközi jog egyéb vonatkozó rendelkezései vagy valamely tagállam joga által biztosított bármely, magasabb szintű védelmet nyújtó jogot és eljárási biztosítékot korlátoz vagy azoktól eltér.”

A bizottsági ajánlás

16 A bizottsági ajánlás (1), (6), (7), (11) és (13) preambulumbekezdése az alábbiakat mondja ki:

„(1) Ezen ajánlás célja, hogy ösztönözze a tagállamokat valamennyi olyan gyanúsított és vádlott eljárási jogainak erősítésére, aki életkora, szellemi vagy fizikai állapota, illetve fogyatékossága miatt nem képes megérteni a büntetőeljárást, és hatékonyan részt venni abban (a továbbiakban: kiszolgáltatott személyek).

[…]

(6) Lényeges, hogy gyorsan azonosítsák és elismerjék a büntetőeljárás során gyanúsított vagy vádlott személy kiszolgáltatottságát. A rendőrtiszteknek, illetve a bűnüldöző vagy igazságügyi hatóságoknak előzetes elemzést kell végezniük ebből a célból. Az illetékes hatóságoknak emellett lehetőségüknek kell lennie arra, hogy független szakértőt kérjenek fel a kiszolgáltatottság mértékének, a kiszolgáltatott személy szükségleteinek, valamint az érintett személlyel kapcsolatosan meghozott vagy tervezett intézkedések célszerűségének vizsgálatára.

(7) A gyanúsítottaknak és a vádlottaknak, illetve ügyvédeiknek a nemzeti joggal összhangban jogosultaknak kell lenniük arra, hogy megtámadják az esetleges kiszolgáltatottságukra vonatkozóan a büntetőeljárás keretében adott értékelést, különösen akkor, ha állapotuk jelentős mértékben korlátozhatja vagy akadályozhatja alapvető jogaik gyakorlását. Ez a jog nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy olyan különleges jogorvoslati eljárásról, külön mechanizmusról vagy panasztételi eljárásról gondoskodjanak, amelynek keretében az ilyen jellegű mulasztás vagy megtagadás ellen jogorvoslattal lehet élni.

[…]

(11) Különlegesen kiszolgáltatottként ismerik el azokat a személyeket, akik nem képesek követni és megérteni a büntetőeljárást. A tisztességes eljáráshoz való jogaik biztosítása érdekében az említett személyek ügyvéd javára nem mondhatnak le jogaikról.

[…]

(13) A kiszolgáltatott személyek nem minden esetben képesek felfogni a velük szemben alkalmazott rendőrségi kihallgatás tartalmát. Annak elkerülése érdekében, hogy vitassák a kihallgatásokon elhangzottakat, és ezért a kikérdezés szükségtelen megismétlésére kerüljön sor, a szóban forgó kihallgatásokat audiovizuális felvételen rögzíteni kell.”

17 Ezen ajánlás 4. pontja „A kiszolgáltatott személyek azonosítása” című 2. szakaszban szerepel. E 4. pont értelmében:

„Gyorsan azonosítani kell a kiszolgáltatott személyeket, és el kell ismerni az állapotukat. A tagállamoknak gondoskodniuk kell arról, hogy valamennyi illetékes hatóságnak lehetősége legyen arra, hogy független szakértő által végzett orvosi vizsgálat révén azonosítsa a kiszolgáltatott személyeket, határozza meg kiszolgáltatottságuk mértékét és sajátos szükségleteiket. Az említett szakértő indokolt véleményt adhat a kiszolgáltatott személlyel szemben hozott vagy tervezett intézkedések célszerűségéről.”

18 Az említett ajánlásnak „A kiszolgáltatott személyek jogai” című 3. szakasza tíz részből áll, amelyek közül négy az „A megkülönböztetés tilalma”, „A kiszolgáltatottság vélelme”, „Az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog” és „A kihallgatás rögzítése” címet viseli. Ugyanezen ajánlásnak a fenti négy rész közül az elsőben szereplő 6. pontja a következőképpen szól:

„A büntetőeljárás folyamán tiszteletben kell tartani a kiszolgáltatott személyek számára biztosított eljárási jogokat, figyelembe véve kiszolgáltatottságuk jellegét és mértékét.”

19 A bizottsági ajánlásnak „A kiszolgáltatottság vélelme” című részben szereplő 7. pontja a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamoknak elő kell írniuk a kiszolgáltatottság vélelmezését különösen azon személyek esetében, akiket súlyos lelki, szellemi, fizikai vagy érzékszervi fogyatékosság, elmebetegség vagy kognitív zavar akadályoz abban, hogy megértsék az eljárást és hatékonyan részt vegyenek abban.”

20 Ezen ajánlásnak „Az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog” című részében szereplő 11. pontja értelmében:

„Ha a kiszolgáltatott személy nem képes megérteni és követni az eljárást, nem foszthető meg a [2013/48] irányelv szerinti, ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogától.”

21 Az említett ajánlásnak „A kihallgatás rögzítése” című részében szereplő 13. pontja a következőket írja elő:

„A kiszolgáltatott személyek kihallgatásait a tárgyalást megelőző nyomozati szakasz folyamán audiovizuális felvételen kell rögzíteni.”

A lengyel jog

22 Az 1997. június 6-i ustawa – Kodeks postępowania karnego (a büntetőeljárásról szóló törvény; Dz. U., 2022, poz. 1375.) alapügyre alkalmazandó változatának (a továbbiakban: k.p.k.) 6. cikke értelmében a büntetőeljárás alá vont személyt megilleti a védelemhez való jog, különösen az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog. E jogról tájékoztatni kell.

23 A k.p.k. 79. cikkének 1. §-a előírja, hogy a büntetőeljárásban az eljárás alá vont személyt védő képviseli, ha megalapozott kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a cselekmény elkövetésekor nem hiányzott-e vagy volt-e jelentős mértékben korlátozott a belátási képessége (3. pont), és ha megalapozott kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy szellemi állapota lehetővé teszi-e számára az eljárásban való részvételt vagy a védelmének önálló és észszerű módon történő biztosítását (4. pont). A k.p.k. 79. cikkének 3. §-a egyébiránt úgy rendelkezik, hogy a többek között az ezen 79. cikk 1. §-ában említett esetekben kötelező az ügyvéd jelenléte a tárgyaláson, valamint azokon az üléseken, amelyeken a terhelt részvétele kötelező.

24 A k.p.k. 168a. cikke értelmében a bizonyíték nem nyilvánítható elfogadhatatlannak kizárólag azon az alapon, hogy azt az eljárási szabályok megsértésével vagy a büntető törvénykönyv 1. cikkének 1. §-a szerinti bűncselekmény elkövetésével szerezték meg, kivéve, ha a bizonyítékokat közfeladatot ellátó személy által végzett feladatok ellátása során, emberölés, szándékos testi sértés vagy szabadságelvonás révén szerezték meg.

25 A k.p.k. 300. cikke a gyanúsított tájékoztatáshoz való jogára vonatkozik. Ennek alapján a gyanúsítottat az első kihallgatása előtt tájékoztatni kell a meghallgatáshoz, a hallgatáshoz vagy a kérdések megválaszolásának megtagadásához való jogáról, a vádirat tartalmáról és módosításairól, a felderítési vagy nyomozási cselekmények elvégzése iránti kérelmek benyújtásához való jogáról, az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogáról, ideértve az ügyvéd hivatalból történő kirendelésének bizonyos – a tájékoztatás tárgyát képezendő – esetekben való kérelmezéséhez való jogot, továbbá a k.p.k. 301. cikkében foglalt jogokról, valamint a k.p.k.

74. cikkében meghatározott kötelezettségekről és következményekről. A gyanúsítottal e tájékoztatást írásban kell közölni, és a tájékoztató dokumentum átvételét az azt igazoló elismervény aláírásával kell megerősítenie.

26 A k.p.k. 301. cikkének megfelelően a gyanúsítottat a védő jelenlétében kell kihallgatni. Ez utóbbi távolléte nem zárja ki a kihallgatás megtartását.

27 A k.p.k. 344a. cikke értelmében az eljáró bíróság a nyomozás kiegészítése érdekében visszautalja az ügyet az ügyész elé, ha az ügy iratai jelentős eljárási hiányosságokat tárnak fel, különösen a bizonyítékok beszerzésének szükségességét, és ha e bíróság jelentős nehézségekkel szembesül a szükséges eljárási cselekmények elvégzése során. Az említett bíróságnak, amikor az ügyet visszautalja az ügyész elé, meg kell határoznia a nyomozás kiegészítésének irányát és szükség esetén a megteendő megfelelő intézkedéseket. E végzéssel szemben a felek fellebbezéssel élhetnek.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

28 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság, a Sąd Rejonowy we Włocławku (włocławeki kerületi bíróság, Lengyelország) előtt K. P. ellen büntetőeljárás van folyamatban.

29 A kérdést előterjesztő bíróság ismertetése szerint a büntetőeljárást a következő összefüggésben indították meg. 2022. július 22-én a rendőrök, miután két jármű ütközéséről értesültek, feltartóztatták K. P.-t. K. P. a gépjárművön kívül tartózkodott, ideges volt, zavarodottan és összefüggéstelenül beszélt.

30 A rendőrök felszólították, hogy adja át a birtokában lévő, esetlegesen tiltott tárgyakat. K. P. egy táskából fehér színű port és zöld színű szárított anyagot tartalmazó műanyag tasakokat vett elő. Ezeket az anyagokat lefoglalták, és később akként azonosították, hogy valószínűleg amfetaminról, illetve marihuánáról van szó.

31 A feltartóztatását követően K. P.-t őrizetbe vették, majd kórházba szállították, ahol kábítószervizsgálat céljából vért vettek tőle. Kábítószer és pszichotróp anyag birtoklása miatt emeltek vádat vele szemben.

32 Tájékoztatták a választott ügyvéd segítségének igénybevételéhez való jogáról, valamint arról a lehetőségről, hogy amennyiben anyagi helyzete ezt indokolja, számára ügyvédet rendelnek ki. Tájékoztatták továbbá a meghallgatáshoz, a hallgatáshoz és a kérdések megválaszolásának megtagadásához való jogáról. A kihallgatásról készült jegyzőkönyv egy rendőr megjegyzését tartalmazza, amely szerint „vallomása szerint [K. P.] beszámítható, nem áll vagy állt pszichiátriai, gyógyszeres vagy neurológiai kezelés alatt”.

33 K. P. nem mondott le az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogáról, de nem is kérte, hogy ügyvédet rendeljenek ki számára. Nincs bizonyíték arra, hogy a rendőr megvizsgálta volna K. P.-t annak meghatározása érdekében, hogy a kihallgatása során olyan szerek vagy anyagok hatása alatt állt-e, amelyek befolyásolták beszámítási képességét vagy a tényállás felidézésére való képességét, vagy hogy kábítószer hatása alatt állt-e.

34 A K. P. birtokában lévő és lefoglalt anyagok, valamint a kórházban vett vérminta alapján szakvélemény készült. Figyelembe véve a vérmintában kimutatott amfetamin-koncentrációt, megállapítást nyert, hogy K. P. a vérvételkor „alkoholhoz hasonló hatású szer hatása alatt” állt. Így 2022. augusztus 7-én vádat emeltek ellene alkoholhoz hasonló hatású szer hatása alatt történő gépjárművezetés miatt.

35 A vádiratot 2022. október 14-én közölték vele azon kórház pszichiátriai osztályán, ahol éppen tartózkodott. Védő távollétében hallgatták ki, egyébiránt pedig az ügyész sem kérte, hogy a segítségére védőt rendeljenek ki. A kihallgatásról audiovizuális felvétel sem képszült.

36 E kihallgatást megelőzően, 2022. augusztus 22-én a K. P.-t korábban kezelő pszichiáterek egyike a meghallgatásán úgy nyilatkozott, hogy az érintett személy pszichikai állapota, vagyis a mentális zavar tüneteinek súlyossága nem teszi lehetővé, hogy K. P. részt vegyen az eljárási cselekményekben, mivel ez az állapot akár több hétig is fennállhat. Egyébiránt K. P. egészségügyi aktájából, amelyet az ügyész kérelmére 2022. szeptember 23-án továbbítottak, kitűnik, hogy az érintett 2021. június 30. és 2022. július 22. között több alkalommal tartózkodott pszichiátriai klinikán szkizofrénia és a szkizoaffektív zavar kezelése céljából. A dokumentációból az is kitűnik, hogy az eredeti diagnózis szerint mentális zavarban, kábítószerek és pszichoaktív anyagok váltakozó használata okozta rendellenességben és pszichotikus zavarban szenved.

37 2022. december 15-én a vádiratot benyújtották a kérdést előterjesztő bírósághoz.

38 2023. február 28-án e bíróság a k.p.k. 344a. cikkének 1. §-a alapján úgy határozott, hogy az ügyet a nyomozás kiegészítése céljából visszautalja az ügyészséghez annak érdekében, hogy K. P.-t védő jelenlétében kihallgassák, és hogy pszichiátriai szakvéleményt szerezzenek be K. P.-nek a cselekmények elkövetésekor és az ellene indult büntetőeljárás idején fennálló elmeállapotáról.

39 E határozatot azonban a Sąd Okręgowy we Włocławku (włocławeki regionális bíróság, Lengyelország) az ügyészség fellebbezése nyomán hatályon kívül helyezte. Az ügyet az eljárás folytatása céljából visszautalták a kérdést előterjesztő bírósághoz.

40 Ennek keretében e bíróság jelzi, hogy többek között megállapította, hogy a nyomozás során nem végeztek egyedi vizsgálatot annak értékelése céljából, hogy K. P. olyan kiszolgáltatott helyzetben van-e, amely szükségessé teszi védő hivatalból történő kirendelését. Azt sem bizonyították, hogy az elmeállapota lehetővé teszi-e számára az eljárásban való részvételt vagy a védelmének önálló és észszerű módon történő biztosítását.

41 A kérdést előterjesztő bíróság e megállapításokból azt a következtetést vonja le, hogy K. P.-t ily módon megfosztották egyrészt a 2016/1919 irányelv alapján gyanúsítottként és potenciálisan kiszolgáltatott személyként őt megillető minimumvédelemtől, másrészt pedig a 2012/13 és a 2013/48 irányelv alapján valamennyi gyanúsítottat megillető jogoktól. Elsősorban a kiszolgáltatottnak minősülő személyek ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogának biztosításáról, valamint ez utóbbi személyek azon jogának biztosításáról van szó, hogy költségmentességben részesüljenek, amint bűncselekmény elkövetésével gyanúsítják őket.

42 A kérdést előterjesztő bíróság szerint ez a helyzet ezen irányelvek nem megfelelő és teljes körű átültetéséből, valamint a bizottsági ajánlás lengyel jogrendbe való átültetésének elmulasztásából ered. Először tehát azt kell meghatározni, hogy a fent hivatkozott irányelvek releváns rendelkezései megfelelnek-e a közvetlen hatály kritériumának.

43 A kérdést előterjesztő bíróság egyébiránt megjegyzi, hogy a lengyel büntetőeljárási jog hatályos szabályai nem kínálnak kellően pontos megoldásokat, amelyek a 2013/48 és a 2016/1919 irányelv hatálya alá tartozó valamennyi személy számára garantálnák az ezen irányelvekben előírt valamennyi jogot, mint például az ügyvédi segítség azonnali igénybevételéhez való jogot, az ügyvédi segítségnek a tárgyalást megelőző szakasz lehető legkorábbi szakaszában történő igénybevételéhez való jogot, vagy akár a sajátos szükségleteknek a gyanúsítottkénti kihallgatás előtti haladéktalan azonosításához való jogot. Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság, mivel e szabályokat nem tudja az uniós joggal összhangban értelmezni, azt kívánja megtudni, hogy nemcsak a nemzeti bíróságok, hanem tágabb értelemben valamennyi nemzeti bűnüldöző hatóság köteles-e mellőzni az említett szabályok alkalmazását.

44 Harmadszor, a kérdést előterjesztő bíróság az előzetes döntéshozatal iránti kérelmében jelzi, hogy a gyanúsítottat a 2016/1919 irányelv alapján az eljárás korábbi szakaszaiban megillető jogok megsértése hatásainak orvoslására alkalmas „hatékony jogorvoslat megteremtésére” törekszik. E célból ezen irányelv 8. cikkére és a 2013/48 irányelv 12. cikkére, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlatára hivatkozik.

45 Negyedszer, a kérdést előterjesztő bíróság az olyan, kiszolgáltatott személyként azonosított gyanúsított vagy vádlott helyzetére vonatkozóan tesz fel kérdést, aki számára a 2016/1919 irányelvnek megfelelően haladéktalanul költségmentességet kell biztosítani. E bíróság arra keresi a választ, hogy az ügyészhez hasonló, a tárgyalást megelőző szakaszban részt vevő és azt irányító nemzeti hatóságok kötelesek-e ezen irányelv alapján hatékony jogvédelmet biztosítani, ha a szóban forgó bűncselekmény szabadságvesztés-büntetéssel büntetendő. Az uniós jog hatékony alkalmazása az uniós joghoz kapcsolódó ügyekben megköveteli továbbá a bíróságok, valamint a bűnüldöző hatóságok függetlenségét és pártatlanságát.

46 E körülmények között a Sąd Rejonowy w Włocławku (włocławeki kerületi bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a [2016/1919 irányelv] 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját, 4. cikkének (5) bekezdését és 9. cikkét a (18), (19), (24) és (27) preambulumbekezdésével, valamint a [2013/48] irányelv 3. cikke (2) bekezdése a) és c) pontjának, valamint 3. cikke (3) bekezdése a) pontjának a [bizottsági ajánlás] 6., 7., 11. és 13. [pontjában] meghatározottak szerint értelmezett szövegével összefüggésben, hogy olyan közvetlen hatályú és kötelező jogi normát írnak elő, amely elfogadhatatlanná teszi a kiszolgáltatott vagy különlegesen kiszolgáltatott személy kihallgatására irányuló cselekmény védő távollétében való elvégzését olyan helyzetben, amikor fennállnak a jogi segítség biztosításának objektív ténybeli feltételei, és egyúttal a tárgyalás előtti szakaszban eljáró hatóság nem engedélyezi a költségmentességet (a sürgősségi vagy ideiglenes költségmentességet sem) indokolatlan késedelem nélkül és az adott személynek [konkrétan a kiszolgáltatott személynek] a rendőrség, a más bűnüldöző hatóság vagy valamely igazságügyi hatóság általi kihallgatás, vagy konkrét nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzése előtt?

2) Úgy kell-e értelmezni a gyors azonosítás ténybeli feltételei ellenére a [2016/1919 irányelv] 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját és 4. cikkének (5) bekezdését, valamint 9. cikkét a (18), (19), (24) és (27) preambulumbekezdésével, valamint az [említett irányelv] 1. cikke (2) bekezdésének a [bizottsági ajánlás] 6., 7., 11. és 13. [pontja] szerint értelmezett szövegével összefüggésben, hogy [i.] a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményekkel kapcsolatos eljárásokban semmilyen körülmények között nem fogadható el a potenciálisan különleges

helyzet eljárás során történő megállapításának vagy valamely személy kiszolgáltatott személynek való elismerésének elmaradása, vagy [ii.] az, ha nem támadható meg az esetleges különleges kiszolgáltatottságára vonatkozóan adott értékelés vagy az ilyen személy részére indokolatlan késedelem nélkül nem rendelhető ki hivatalból védő, és a potenciálisan különleges helyzet megállapítása és a védő hivatalból történő kirendelése elmulasztásának körülményét kifejezetten meg kell állapítani a kihallgatás ügyvédi jelenlét hiányában történő lefolytatásáról szóló, főszabály szerint megtámadható határozatban?

3) Úgy kell-e értelmezni a [2016/1919 irányelv] 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját és 4. cikkének (5) bekezdését, valamint 9. cikkét a (18), (19), (24) és (27) preambulumbekezdésével, valamint az [említett irányelv] 1. cikke (2) bekezdésének a [bizottsági ajánlás] 3. szakaszának 7. pontja szerint értelmezett szövegével összefüggésben, hogy azt, hogy a tagállam a büntetőeljárás keretében nem írja elő a kiszolgáltatottság vélelmezését, úgy kell értelmezni, hogy e mulasztás megakadályozza, hogy a gyanúsított a [2016/1919] irányelvnek a [bizottsági ajánlás] 11. [pontjának] szövege szerint értelmezett 9. cikkének garanciális jellegére hivatkozhasson, az igazságügyi hatóságok továbbá ilyen helyzetben kötelesek az irányelv rendelkezéseit közvetlenül alkalmazni?

4) Az első, második és harmadik kérdés valamelyikére (vagy mindhárom kérdésre) adott igenlő válasz esetén, úgy kell-e értelmezni az irányelv e kérdésekben említett rendelkezéseit, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint:
   a) a k.p.k. 301. cikkének második mondata, amely szerint a gyanúsítottat csak kérelmére kell kirendelt védő jelenlétében kihallgatni, és nem akadálya a kihallgatásnak, ha a védő nem jelenik meg a gyanúsított kihallgatásán;
   b) a k.p.k. 79. cikke 1. §-ának 3. és 4. pontja, amely szerint a büntetőeljárásban a vádlottnak (gyanúsítottnak) védővel kell rendelkeznie, ha megalapozott kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a cselekmény elkövetésekor nem hiányzott-e vagy volt-e jelentős mértékben korlátozott a belátási képessége vagy cselekvőképessége, és ha megalapozott kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy szellemi állapota lehetővé teszi-e számára az eljárásban való részvételt vagy a védelem önálló és észszerű módon történő ellátását?

5) Előírja-e [2013/48 irányelv] 3. cikke (3) bekezdésének b) pontjával összefüggésben értelmezett 3. cikke (2) bekezdésének a) pontja az irányelvek elsőbbségének és közvetlen hatályának elvével összefüggésben a tárgyalás előtti szakaszban eljáró hatóságok, a bíróságok és valamennyi állami hatóság számára, hogy mellőzze a nemzeti jognak az irányelvvel ellentétes, a negyedik kérdésben említettekhez hasonló rendelkezéseinek alkalmazását, és következésképpen – az átültetési időszak lejártára tekintettel – a nemzeti szabály helyett az irányelv fentiekben említett közvetlenül hatályos rendelkezéseit alkalmazza?

6) Úgy kell-e értelmezni a [2016/1919 irányelv] 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját és 4. cikkének (5) bekezdését, valamint 9. cikkét a (19), (24) és (27) preambulumbekezdésével összefüggésben, hogy a jogi segítségnek a kiszolgáltatott vagy olyan személy részére hivatalból történő biztosítására vonatkozó határozat meghozatalának elmulasztásakor, aki esetében fennáll a [bizottsági ajánlás 7. pontja] szerinti kiszolgáltatottság vélelme, vagy a jogi segítség megtagadása esetében, továbbá nyomozási cselekménynek, így a bíróság által meg nem ismételhető cselekménynek az ilyen személy részvételével rendőrségi szerv vagy más bűnüldöző hatóság általi elvégzése miatt a büntetőeljárásban eljáró nemzeti bíróságnak és az igazságszolgáltatást büntetőeljárásban végző valamennyi más állami szervnek (tehát a tárgyalás előtti szakaszban eljáró hatóságoknak) abban az esetben is mellőzniük kell a nemzeti jognak az irányelvvel ellentétes, a negyedik kérdésben említettekhez hasonló

rendelkezéseinek, és következésképpen – az átültetési időszak lejártára tekintettel – az irányelv fentiekben említett közvetlenül hatályos rendelkezéseinek a nemzeti szabály helyetti alkalmazását, ha ez a személy a nyomozás (vagy büntetőeljárás) befejezését és a vádiratnak az ügyész által a bírósághoz való benyújtását követően hatalmazott meg védőt?

7) Úgy kell-e értelmezni a [2016/1919 irányelv] 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját és 4. cikkének (5) bekezdését, valamint 9. cikkét a (19), (24) és (27) preambulumbekezdésével, valamint az [említett irányelv] 1. cikke (2) bekezdésének a [bizottsági ajánlás] 6., 7., 11. és 13. [pontjában] foglalt pontok szerint értelmezett szövegével összefüggésben, hogy a tagállam köteles biztosítani a gyanúsított kiszolgáltatottságának azonnali azonosítását és elismerését, valamint hivatalból jogi segítséget a büntetőeljárás azon gyanúsítottjai vagy vádlottjai számára, akik esetében fennáll a kiszolgáltatottság vélelme vagy a különösen kiszolgáltatott személyek számára, és e segítség abban az esetben is kötelező, amikor az illetékes hatóság nem kér fel független szakértőt a kiszolgáltatottság mértékének, a kiszolgáltatott személy szükségleteinek, valamint az érintett személlyel kapcsolatosan meghozott vagy tervezett intézkedések célszerűségének vizsgálatára, egészen addig, amíg a független szakértő nem végzi el a megfelelő vizsgálatot?

8) A hetedik kérdésre adott igenlő válasz esetén, úgy kell-e értelmezni az irányelv fentiekben említett rendelkezéseit és a bizottsági ajánlást, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint a k.p.k. 79. cikke 1. §-ának 3. és 4. pontja, amely szerint a büntetőeljárásban a vádlottnak csak akkor kell védővel rendelkeznie, ha megalapozott kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a cselekmény elkövetésekor nem hiányzott-e vagy volt-e jelentős mértékben korlátozott a belátási képessége vagy cselekvőképessége, és ha megalapozott kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy szellemi állapota lehetővé teszi-e számára az eljárásban való részvételt vagy a védelem önálló és észszerű módon történő ellátását?

9) Úgy kell-e értelmezni a [2016/1919 irányelv] 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját, 4. cikkének (5) bekezdését és 9. cikkét a (19), (24) és (27) preambulumbekezdésével, valamint az [említett irányelv] 1. cikke (2) bekezdésének a [bizottsági ajánlás] 6., 7., 11. és 13. [pontjában] foglaltak szerint értelmezett szövegével összefüggésben, hogy az illetékes hatóság (ügyészség vagy rendőrség) köteles az eljárás során legkésőbb a gyanúsított személy rendőrség vagy más illetékes hatóság általi első kihallgatásának megkezdését megelőzően gyorsan azonosítani és elismerni a büntetőeljárás során a gyanúsított kiszolgáltatottságát és biztosítani részére a jogi segítséget vagy sürgősségi (ideiglenes) segítséget, valamint eltekinteni a gyanúsított kihallgatásától, egészen a jogi segítség hivatalból vagy a sürgős (ideiglenes) segítség e személy részére történő biztosításának időpontjáig?

10) A kilencedik kérdésre adott igenlő válasz esetén, úgy kell-e értelmezni a [2016/1919 irányelv] 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját és 4. cikkének (5) bekezdését, valamint 9. cikkét a (19), (24) és (27) preambulumbekezdésével, valamint az [ugyanezen irányelv] 1. cikke (2) bekezdésének a [bizottsági ajánlás] 6., 7., 11. és 13. [pontjában] foglaltak szerint értelmezett szövegével összefüggésben, hogy az arra kötelezi a tagállamokat, hogy a nemzeti jogukban egyértelműen határozzák meg a büntetőeljárás során a gyanúsított kiszolgáltatottságának gyors azonosítása és elismerése alóli eltérések, valamint a jogi segítség vagy sürgős (ideiglenes) segítség részére történő biztosításának indokait és az azokra vonatkozó kritériumokat, továbbá az összes esetleges eltérésnek arányosnak, időben korlátozottnak kell lennie és nem sértheti meg a tisztességes eljárás elvét, ugyanakkor nem öltheti ideiglenes eltérés engedélyezéséről szóló olyan eljárási határozat formáját, amelynek bírósági felülvizsgálatát főszabály szerint a felek kérhetik?

11) Úgy kell-e értelmezni az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdését és [a Charta] 47. cikkét a [2013/48 irányelv] 1. cikkének (2) bekezdésével és (27) preambulumbekezdésével összefüggésben értelmezett 3. cikke (2) bekezdésének a) pontjával és 3. cikke (3) bekezdésének a) és b) pontjával, valamint a [2016/1919 irányelv] 8. cikkével összefüggésben, hogy amennyiben az eljáró hatóság nem biztosítja hivatalból a jogi segítséget azon személy részére, akinek az esetében fennáll a kiszolgáltatottság vélelme, és/vagy a kiszolgáltatott személyek részére (a [bizottsági ajánlás] 7. és 11. [pontja] alapján), és nem indokolja meg a jogi segítség megtagadásáról szóló határozatot, e személyt hatékony jogorvoslat illeti meg, és ilyen jogorvoslatnak kell tekinteni a k.p.k. 344a. cikkében előírt eljárásjogi intézményt, amely szerint az alábbiak érdekében vissza kell utalni az ügyet az ügyész elé:
   a) a büntetőeljárás során a gyanúsított kiszolgáltatottságának a tárgyalás előtti szakaszban eljáró hatóság általi azonosítása és elismerése;
   b) a gyanúsított számára annak lehetővé tétele, hogy a kihallgatás előtt egyeztessen a védőjével;
   c) a gyanúsított védő jelenlétében történő kihallgatása, a kihallgatásról audiovizuális felvétel készítésével;
   d) a védő számára annak lehetővé tétele, hogy betekinthessen az ügyiratokba, és adott esetben a kiszolgáltatott személy és a hivatalból kirendelt vagy a gyanúsított által meghatalmazott ügyvéd bizonyítási indítványokat tehessen?

12) Úgy kell-e értelmezni a [Chartának] az [EUSZ] 6. [cikk] (1), [(2) és (3) bekezdésével], az [EJEE] 3. cikkével és a [bizottsági ajánlás] 7. [pontjában] foglaltak szerinti kiszolgáltatottság vélelmével összefüggésben értelmezett 4. cikkét, hogy a gyanúsítottnak rendőr vagy nyomozati cselekmény elvégzésére jogosult más személy által pszichiátriai klinikán, a bizonytalanság figyelmen kívül hagyásával és különösen korlátozott véleménynyilvánítási szabadság mellett, mentálisan sebezhető állapotban és az ügyvéd távollétében történő kihallgatása embertelen bánásmódnak minősül, és mint ilyen kizárja a kihallgatás eljárási cselekményét, mivel az ellentétes az uniós alapvető jogokkal?

13) A tizenkettedik kérdésre adott igenlő válasz esetén úgy kell-e értelmezni a tizenkettedik kérdésben említett rendelkezéseket, hogy azok feljogosítják (vagy kötelezik) a [bizottsági ajánlás] 7. [pontjával] összefüggésben értelmezett, a [2016/1919 irányelv] és a [2013/48 irányelv] hatálya alá tartozó büntetőeljárásban eljáró nemzeti bíróságot és a büntetőeljárás során eljáró valamennyi hatóságot arra, hogy a nemzeti jog [2016/1919] irányelvvel ellentétes rendelkezései alkalmazásának mellőzésére, így különösen a k.p.k. 168a. cikke alkalmazásának mellőzésére irányuló eljárási cselekményeket végezzen, és következésképpen – az átültetési időszak lejártára tekintettel – a nemzeti szabály helyett abban az esetben is az irányelv fentiekben említett közvetlenül hatályos rendelkezéseit alkalmazza, amikor e személy a nyomozás (vagy büntetőeljárás) befejezését és a vádiratnak az ügyész által a bírósághoz való benyújtását követően hatalmazott meg védőt?

14) Úgy kell-e értelmezni a [2016/1919 irányelv] (19), (24) és (27) preambulumbekezdésével összefüggésben értelmezett 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját és 4. cikkének (5) bekezdését, valamint 9. cikkét, a [2013/48 irányelv] 3. cikke (2) bekezdésének a), b) és c) pontjával, valamint 3. cikke (3) bekezdésének b) pontjával és az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésével összefüggésben, valamint az uniós jog tényleges érvényesülésének elvét, hogy a büntetőeljárás során a tárgyalás előtti szakaszban eljáró ügyész köteles a 2016/1919 irányelv közvetlen hatályú követelményeit teljes mértékben

tiszteletben tartani, és ezáltal biztosítani, hogy a fentiekben említett irányelv által biztosított védelem hatálya alatt álló gyanúsított vagy vádlott az alábbi időpontok közül a legkorábbi időponttól kezdve hatékony védelemben részesüljön:
a) a rendőrség vagy egyéb bűnüldöző vagy igazságügyi hatóság általi kihallgatásának megkezdését megelőzően;
b) a [2013/48 irányelv] 3. cikke (3) bekezdésének c) pontjával összhangban bármely nyomozó vagy más illetékes hatóság által bármely nyomozási vagy más bizonyításfelvételi cselekmény lefolytatásakor;
c) a szabadságelvonás (amely alatt a pszichiátriai intézményben való tartózkodást is érteni kell) megkezdését követően indokolatlan késedelem nélkül, és szükség esetén az ügyész köteles figyelmen kívül hagyni a felettes ügyészek esetleges utasításait, ha meg van győződve arról, hogy ezen utasítások betartása esetében sérülne azon gyanúsított hatékony védelme, akinek az esetében fennáll a kiszolgáltatottság vélelme, így a tisztességes eljáráshoz való joga vagy a részére a [2013/48] irányelvvel összefüggésben értelmezett 2016/1919 irányelv által biztosított más jog?

15) A tizennegyedik kérdésre adott igenlő válasz esetén, úgy kell-e értelmezni az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének a hatékony jogvédelem elvét meghatározó második albekezdését az EUSZ 2. cikkel, a jogállamiság tiszteletben tartásának a Bíróság ítélkezési gyakorlatában ([…] 2019. május 27-i [OG és PI {Lübecki és zwickaui ügyészség}] ítélet, C-508/18 és C-82/19 PPU, EU:C:2019:456) értelmezett elvével összefüggésben, valamint az EUSZ 19. cikk (1) bekezdésének második albekezdésében és a [Charta] 47. cikkében meghatározott bírói függetlenségnek a Bíróság ítélkezési gyakorlatában ([…] 2018. február 27-i Associação Sindical dos Juízes Portugueses ítélet, C-64/16, EU:C:2018:117) értelmezett elvét, hogy azokkal – azon lehetőség miatt, hogy a legfőbb ügyész kötelező érvényű utasításokat adhat az alacsonyabb rangú ügyészeknek, a felettes ügyészségek az alacsonyabb rangú ügyészeket a közvetlenül hatályos uniós rendelkezések alkalmazásának mellőzésére utasítják, vagy megakadályozzák e rendelkezések alkalmazását – ellentétes az ügyészségnek a végrehajtó szervtől, azaz igazságügyi minisztertől való közvetlen függőségét érzékeltető szabályozás, valamint az olyan nemzeti szabályozás is, amely az uniós jog alkalmazása terén korlátozza az ügyészség függetlenségét, különösen […] az ustawa z dnia 28 stycznia 2016 roku Prawo o prokuraturze [(az ügyészségről szóló, 2016. január 28-i törvény; Dz.U. 2001., 98. szám, poz. 1070., módosított szöveg)] 1. cikkének 2. §-a, 3. cikke 1. §-ának 1. és 3. pontja, 7. cikkének 1–6. és 8. §-a, valamint 13. cikkének 1. és 2. §-a, amelyek tartalma azt mutatja, hogy legfőbb ügyész tisztségét is betöltő és a legfőbb ügyészi szervnek tekinthető igazságügyi miniszter az alacsonyabb beosztású ügyészeknek az uniós jog közvetlen alkalmazását korlátozó vagy akadályozó módon is kötelező erejű utasításokat adhat?”

A Bíróság előtti eljárásról

47 A kérdést előterjesztő bíróság emellett azt kérte a Bíróságtól, hogy a jelen ügyet a Bíróság eljárási szabályzata 105. cikkének (1) bekezdése alapján gyorsított eljárásban bírálja el. A 2023. november 8-i Barało végzésben (C-530/23, EU:C:2023:927) a Bíróság elnöke az előadó bíró és a főtanácsnok meghallgatását követően úgy határozott, hogy e kérelmet elutasítja.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

48 A kérdést előterjesztő bíróság által feltett kérdések lényegében a 2013/48 és a 2016/1919 irányelv több rendelkezésének értelmezésére vonatkoznak. E kérdésekkel az előterjesztő bíróság elsősorban az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jognak és a kiszolgáltatott személy költségmentességhez való jogának terjedelmét kívánja meghatározni.

49 Mindazonáltal az előzetes döntéshozatal iránti kérelem fő tárgyát kiegészíti az előzetes döntéshozatalra előterjesztett egyes kérdések szövegében egymást átfedő módon megjelenő, több uniós jogi fogalommal, valamint különböző eljárási szempontokkal kapcsolatos kérdés, mint például a 2013/48 és a 2016/1919 irányelv egyes rendelkezései közvetlen hatályának meghatározása vagy az ezen irányelvek által előírt, az esetleges jogorvoslati lehetőségek megteremtésére vonatkozó kötelezettség.

50 Tekintettel arra, hogy e kérdések összefüggnek egymással, elsőként az első tíz kérdést, illetve a tizenharmadik és tizennegyedik kérdést kell együttesen megvizsgálni, amennyiben azok az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jognak és a kiszolgáltatott helyzetben lévő személy költségmentességhez való jogának a terjedelmére, valamint a valamely nemzeti szabályozásnak a 2013/48 és 2016/1919 irányelvből eredő kötelezettségeknek való esetleges meg nem felelése következményeire vonatkoznak, másodsorban a második, tizedik és tizenegyedik kérdést kell együttesen megvizsgálni, amennyiben azok az ezen irányelveken alapuló jogok megsértése esetén a hatékony jogorvoslat követelményére és a bizonyítékok elfogadhatóságára vonatkoznak, harmadsorban a tizenkettedik kérdés, végül pedig negyedsorban a tizenötödik kérdés vizsgálandó.

Az első tíz, a tizenharmadik és a tizennegyedik kérdésről, amennyiben azok a kiszolgáltatott helyzetben lévő személy ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogának és költségmentességhez való jogának terjedelmére, valamint a nemzeti szabályozásnak a 2013/48 és 2016/1919 irányelvből eredő kötelezettségeknek való esetleges meg nem felelése következményeire vonatkoznak

51 Az első tíz, a tizenharmadik és a tizennegyedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2016/1919 irányelv 1. cikkének (2) bekezdését, 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját, 4. cikkének (5) bekezdését és 9. cikkét a 2013/48 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a)–c) pontjával, valamint 3. cikke (3) bekezdésének a) és b) pontjával összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy a tagállamok kötelesek egyrészt biztosítani, hogy a vádlott vagy a gyanúsított kiszolgáltatottságát a büntetőeljárás során történő kihallgatása, illetve a vele kapcsolatos konkrét nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzése előtt azonosítsák és elismerjék, másrészt pedig kötelesek biztosítani, hogy ezen eljárás során költségmentesség mellett ügyvédi segítséget vehessen igénybe.

52 E kérdésekkel a kérdést előterjesztő bíróság több, egymást követően megvizsgálandó kérdéskört is felvet. Mindenekelőtt meg kell határozni a 2013/48 és a 2016/1919 irányelv hatályát, valamint azok egymáshoz való illeszkedését. Ezt követően értékelni kell az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog és a kiszolgáltatott személy költségmentességhez való jogának terjedelmét. Végül ahhoz, hogy e bíróságnak teljes körű választ lehessen adni, mérlegelni kell annak következményeit, hogy valamely nemzeti szabályozás esetleg nem felel meg a 2013/48 és a 2016/1919 irányelvből eredő kötelezettségeknek.

A 2013/48, illetve a 2016/1919 irányelv hatályáról és egymáshoz való illeszkedéséről

53 A 2016/1919 irányelv 1. cikkének (2) bekezdéséből kifejezetten kitűnik, hogy az irányelv kiegészíti a 2013/48 irányelvet, mivel a költségmentességhez való jog az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog gyakorlásához fűződik. A 2016/1919 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének a)–c) pontja ezenkívül előírja, hogy ezt az irányelvet a büntetőeljárások során azokra a gyanúsítottakra és vádlottakra kell alkalmazni, akiket megillet a 2013/48 irányelv szerinti ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog, és akik szabadságelvonással érintettek, vagy akik számára az ügyvédi segítség biztosítását az uniós jog vagy a nemzeti jog előírja, vagy akiknek a jelenléte valamely nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekményen kötelező vagy megengedett.

54 Márpedig a 2013/48 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a)–d) pontja kimondja, hogy a büntetőeljárás során a gyanúsítottak és a vádlottak négy esetben mindenképpen igénybe vehetnek ügyvédi segítséget. E jogot tehát biztosítani kell számukra először is a rendőrség vagy más bűnüldöző vagy igazságügyi hatóság általi kihallgatásuk megkezdését megelőzően, másodszor bizonyos nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmények foganatosításakor, harmadszor a szabadságelvonásuk megkezdését követően indokolatlan késedelem nélkül, illetve negyedszer az illetékes bíróság előtti megjelenésük előtt kellő időben.

55 E különböző rendelkezésekből tehát az következik, hogy a 2013/48 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a)–d) pontjában felsorolt események bekövetkezése nemcsak az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog megnyílásának, hanem egyúttal a 2016/1919 irányelv és az abban meghatározott költségmentességhez való jog alkalmazhatóságának is feltétele.

56 Az e két irányelv által kínált védelem ezen egybeesése a 2016/1919 irányelv 4. cikkének (5) bekezdéséből is következik, amely kifejezetten előírja a tagállamok számára, hogy a költségmentességet indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb a rendőrség vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatás, vagy az ezen irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontjában említett nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzése előtt biztosítsák.

57 A költségmentesség korai szakaszban történő biztosításának fontosságát az említett irányelv (24) preambulumbekezdése is megerősíti. E preambulumbekezdésből az következik, hogy a rendőrségnek és a vádhatóságnak az e támogatás nyújtására irányuló eljárásba való ideiglenes bevonása akkor lehetséges, ha sürgős esetekben a részvételük az említett támogatás kellő időben történő engedélyezéséhez szükséges.

58 A 2016/1919 irányelv 4. cikkének (5) bekezdése ily módon az ezen irányelv által követett célt valósítja meg, amely – amint azt az (1) preambulumbekezdése kimondja – a 2013/48 irányelv szerinti ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog hatékony érvényesülésének biztosítására irányul, lehetővé téve a büntetőeljárás során gyanúsítottak vagy vádlottak számára a tagállamok által finanszírozott ügyvéd általi segítség igénybevételét.

59 Az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog ugyanis olyan alapelv, amelynek lehetővé kell tennie a gyanúsítottak és a vádlottak számára, hogy konkrétan és hatékonyan gyakorolhassák a védelemhez való jogukat. Ezért e gyanúsítottaknak és vádlottaknak indokolatlan késedelem nélkül, és minden esetben az e rendelkezés a)–d) pontjában felsorolt négy konkrét eseményből – amelyek között a rendőrség általi kihallgatás is szerepel – a legkorábbi bekövetkezésétől kezdve biztosítani kell az ügyvédi segítség igénybevételének lehetőségét (lásd ebben az értelemben: 2024. május 14-i Stachev ítélet, C-15/24 PPU, EU:C:2024:399, 47. és 48. pont). Ebből következik, hogy

ahhoz, hogy e segítségnyújtás hatékony legyen, magát a költségmentességet az eljárás korai szakaszában biztosítani kell (lásd analógia útján: 2019. szeptember 19-i Rayonna prokuratura Lom ítélet, C-467/18, EU:C:2019:765, 50. pont).

Az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog és a kiszolgáltatott személy költségmentességhez való jogának terjedelméről

60 Ami a kiszolgáltatott személyek helyzetét illeti, a 2013/48 irányelv 13. cikke és a 2016/1919 irányelv 9. cikke hasonló megfogalmazásban kötelezi a tagállamokat annak biztosítására, hogy ezen irányelvek végrehajtása során figyelembe vegyék a kiszolgáltatott gyanúsítottak vagy vádlottak sajátos szükségleteit.

61 Először is a Bíróság e tekintetben megállapította, hogy a mentális zavarokkal küzdő személyek az e 13. cikk szerinti kiszolgáltatott személyek kategóriájába tartoznak (lásd ebben az értelemben: 2019. szeptember 19-i Rayonna prokuratura Lom ítélet, C-467/18, EU:C:2019:765, 48. pont). Mivel – amint az a jelen ítélet 53. pontjában megállapításra került – a 2016/1919 irányelv kiegészíti a 2013/48 irányelvet, és mivel e két irányelv közös célja a büntetőeljárás során a gyanúsítottak vagy vádlottak jogai védelmének biztosítása, személyi hatályuk nem térhet el egymástól. Ebből következik, hogy a mentális zavarokkal küzdő személyek a 2016/1919 irányelv 9. cikke értelmében vett kiszolgáltatott személyek kategóriájába is tartoznak.

62 Másodszor, ami a tagállamokat terhelő azon állítólagos kötelezettséget illeti, hogy a büntetőeljárások keretében bevezessék – a kérdést előterjesztő bíróság által a harmadik kérdésében hivatkozott – kiszolgáltatottság vélelmét, meg kell állapítani, hogy az uniós jogalkotó nem pontosította a 2013/48 irányelv 13. cikke vagy a 2016/1919 irányelv 9. cikke alapján a tagállamokat terhelő kötelezettség terjedelmét. Ennélfogva e két rendelkezésből nem lehet arra következtetni, hogy a tagállamok kötelesek bevezetni bizonyos körülmények vonatkozásában a gyanúsított vagy a vádlott kiszolgáltatottságának vélelmét.

63 Igaz ugyan, hogy a kérdést előterjesztő bíróság által az előzetes döntéshozatal iránti kérelmének alátámasztása érdekében hivatkozott bizottsági ajánlás arra ösztönzi a tagállamokat, hogy ilyen vélelmet írjanak elő, különösen azon személyek esetében, akiket pszichés zavar akadályoz meg abban, hogy megértsék az eljárást és hatékonyan részt vegyenek abban.

64 Ez az ajánlás azonban nem kötelező erejű jogi aktus, amely így nem keletkeztethet kötelezettségeket a tagállamok számára. Ez még inkább igaz a minimumharmonizáció összefüggésében, ahol a kiszolgáltatott gyanúsítottakra vagy vádlottakra vonatkozó különleges biztosítékokról szóló, a 2013/48 irányelv (9) preambulumbekezdésében és a 2016/1919 irányelv (4) preambulumbekezdésében felidézett kötelező erejű szöveg elfogadására vonatkozó tervet az uniós jogalkotó nem valósította meg.

65 Mindemellett a 2016/1919 irányelv (23) preambulumbekezdése kimondja, hogy a tagállamoknak tiszteletben kell tartaniuk a büntető igazságszolgáltatási rendszerekben a költségmentesség igénybevételére vonatkozó ENSZ-elveket és iránymutatásokat.

66 Márpedig ezen elvek és iránymutatások 23. pontja értelmében a rendőrség, az ügyészek és a bírák feladata biztosítani, hogy az előttük megjelenő személyek, akik nem rendelkeznek az ügyvédi díjazás megfizetéséhez szükséges pénzeszközökkel, és/vagy akik kiszolgáltatott helyzetben vannak, költségmentességben részesüljenek. Az említett elvek és iránymutatások 32. pontja

pontosítja továbbá, hogy különleges intézkedéseket kell hozni annak érdekében, hogy a költségmentesség ténylegesen hozzáférhető legyen a különleges szükségletekkel rendelkező csoportok, különösen a mentális betegek és a kábítószer-fogyasztók számára.

67 Ezenkívül a 2013/48 irányelv (51) preambulumbekezdése kimondja, hogy mind az ügyészségnek, mind pedig a bűnüldöző és igazságügyi hatóságoknak elő kell segíteniük, hogy a potenciálisan kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek ténylegesen gyakorolhassák az ezen irányelvben biztosított jogaikat. Ennek érdekében – amint az az (51) preambulumbekezdésből kitűnik – többek között figyelembe kell venniük az ügyvédi segítség igénybevételéhez való joguk gyakorlására való képességüket befolyásoló potenciális kiszolgáltatottságukat, és meg kell tenniük a megfelelő intézkedéseket e jogok gyakorlásának biztosítása érdekében.

68 Ebből következik, hogy a nyomozó hatóságoknak vagy bármely más bűnüldöző hatóságnak, így az ügyészeknek, meg kell győződniük arról, hogy a gyanúsított vagy a vádlott kiszolgáltatottságát a büntetőeljárás során történő kihallgatása vagy a vele kapcsolatos konkrét nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzése előtt azonosítják és elismerik annak érdekében, hogy e személy – amint az a jelen ítélet 59. pontjában megállapításra került – konkrétan és hatékonyan gyakorolhassa a védelemhez való jogát.

69 Ezenkívül a 2016/1919 irányelv (18) preambulumbekezdéséből az következik, hogy tekintettel többek között a veszélyeztetett személyek sajátos szükségleteire, a gyanúsított vagy vádlott költségmentesség iránti kérelme nem lehet a költségmentesség megadásának érdemi feltétele.

70 Úgy tűnik tehát, hogy az uniós jogalkotó – anélkül, hogy a gyanúsítottak vagy vádlottak kiszolgáltatottságára vonatkozó vélelmet állított volna fel – nem kívánta a költségmentesség biztosítását a kiszolgáltatott helyzetben lévő személy kérelmétől függővé tenni.

71 Harmadszor, a tagállam azon döntése, hogy a 2016/1919 irányelv 4. cikke (2) bekezdésével összhangban rászorultsági kritériumot alkalmaz annak meghatározására, hogy engedélyezhető-e a költségmentesség, nem késleltetheti e segítségnyújtásnak a kiszolgáltatott személy részére történő biztosítását. Ugyanis, amint azt ezen irányelv (19) preambulumbekezdése kimondja, azoknak az illetékes hatóságoknak, amelyek a rendőrség vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatás előtt, illetve a konkrét nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzését megelőzően az említett költségmentességet nem engedélyezhetik az érintett személy számára, az ilyen kihallgatás vagy az ilyen konkrét cselekmény elvégzése előtt legalább sürgősségi vagy ideiglenes költségmentességet kell engedélyezniük.

72 Ebből következik, hogy a mentális zavarban szenvedő személyhez hasonlóan kiszolgáltatott személy számára indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb a rendőrség vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatás megkezdése előtt, vagy azon nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmények elvégzését megelőzően, amelyeken e személy jelenléte kötelező vagy megengedett, biztosítani kell az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogot.

Valamely nemzeti szabályozás 2013/48 és 2016/1919 irányelvből eredő kötelezettségeknek való esetleges meg nem felelésének következményeiről

73 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott információkból kitűnik, hogy a nemzeti jog releváns rendelkezései, különösen a k.p.k. 79. cikke 1. §-ának 3. és 4. pontja előírja a kötelező védői részvételt abban az esetben, ha megalapozott kétségek merülnek fel azzal kapcsolatban, hogy a vádlott belátási képessége vagy cselekvőképessége a bűncselekmény

elkövetésekor nem hiányzott-e vagy volt-e jelentős mértékben korlátozott, vagy hogy szellemi állapota lehetővé teszi-e számára az eljárásban való részvételt vagy a védelem önálló és észszerű módon történő ellátását. A k.p.k. 301. cikke értelmében a gyanúsítottat a kérelmére meghatalmazott védő jelenlétében kell kihallgatni, mivel ez utóbbi távolléte nem zárja ki a kihallgatás megtartását.

74 A kérdést előterjesztő bíróság azt kérdezi a Bíróságtól, hogy az ilyen rendelkezések összeegyeztethetők-e a 2013/48 irányelv 3. cikkének (2) és (3) bekezdésével, valamint a 2016/1919 irányelv 1. cikkének (2) bekezdésével, 2. cikke (1) bekezdésének b) pontjával, 4. cikkének (5) bekezdésével és 9. cikkével. E bíróság ezenkívül arra keresi a választ, hogy a nyomozó hatóságok, a bíróságok vagy bármely más állami szerv köteles-e mellőzni az uniós joggal összeegyeztethetetlen nemzeti rendelkezések alkalmazását, és azokat a 2013/48 és a 2016/1919 irányelv közvetlen hatállyal bíró rendelkezéseivel helyettesíteni.

75 E tekintetben a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti, az EUMSZ 267. cikk alapjául szolgáló feladatmegosztás keretében nem a Bíróság feladata, hogy a nemzeti jog rendelkezéseit értelmezze, vagy valamely nemzeti intézkedésnek az uniós joggal való összeegyeztethetőségéről határozzon (lásd ebben az értelemben: 1977. február 3-i Benedetti ítélet, 52/76, EU:C:1977:16, 25. pont; 1993. január 21-i Deutsche Shell ítélet, C-188/91, EU:C:1993:24, 27. pont; 2024. október 15-i KUBERA ítélet, C-144/23, EU:C:2024:881, 53. pont).

76 A kérdést előterjesztő bíróság feladata tehát annak vizsgálata, hogy a fent hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések összeegyeztethetők-e az uniós joggal. Mindemellett a Bíróság feladata, hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információk fényében hasznos útmutatást adjon e bíróságnak (2024. április 9-i Profi Credit Polska [Perújítás jogerős bírósági határozattal befejezett eljárásban] ítélet, C-582/21, EU:C:2024:282, 64. pont; 2024. október 15-i KUBERA ítélet, C-144/23, EU:C:2024:881, 53. pont).

77 Ennek keretében emlékeztetni kell elsősorban arra, hogy e jog valamennyi rendelkezése érvényesülésének biztosítása érdekében az elsőbbség elve különösen azt követeli meg a nemzeti bíróságoktól, hogy a belső jogot a lehető legteljesebb mértékben az uniós jogi aktus szövegére és céljára tekintettel értelmezzék annak érdekében, hogy az általa követett céllal összhangban álló megoldáshoz jussanak (lásd ebben az értelemben: 2004. október 5-i Pfeiffer és társai ítélet, C-397/01–C-403/01, EU:C:2004:584, 119. pont; 2017. június 29-i Popławski ítélet, C-579/15, EU:C:2017:503, 31. pont; 2024. szeptember 5-i M. S. és társai [Kiskorúak eljárási jogai] ítélet, C-603/22, EU:C:2024:685, 116. pont).

78 A nemzeti jog uniós joggal összhangban álló értelmezésére vonatkozó kötelezettségnek vannak azonban bizonyos korlátai, és e kötelezettség különösen nem szolgálhat a nemzeti jog *contra legem* értelmezésének alapjául (lásd ebben az értelemben: 2017. június 29-i Popławski ítélet, C-579/15, EU:C:2017:503, 33. pont; 2024. szeptember 5-i M. S. és társai [Kiskorúak eljárási jogai] ítélet, C-603/22, EU:C:2024:685, 117. pont).

79 Amennyiben a nemzeti jognak az uniós jog követelményeivel összhangban álló értelmezése nem lehetséges, az elsőbbség elve arra kötelezi a nemzeti bíróságot, hogy az előtte folyamatban lévő jogvitában biztosítsa e jog követelményeinek teljes érvényesülését. Ennek érdekében e bíróságnak szükség esetén saját hatáskörénél fogva mellőznie kell minden olyan – akár utólagos – nemzeti szabályozás vagy gyakorlat alkalmazását, amely ellentétes valamely közvetlen hatállyal bíró uniós jogi rendelkezéssel, anélkül hogy előzetesen kérelmeznie vagy várnia kellene e nemzeti

szabályozás vagy gyakorlat jogalkotói vagy bármilyen egyéb alkotmányos úton történő megsemmisítésére (lásd ebben az értelemben: 2024. szeptember 5-i M. S. és társai [Kiskorúak eljárási jogai] ítélet, C-603/22, EU:C:2024:685, 118. pont).

80 A hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságok ugyanis kötelesek biztosítani a közvetlenül érintett természetes vagy jogi személyeket a tartalmát tekintve feltétel nélkülinek és kellően pontosnak tűnő uniós jogi rendelkezésből eredően megillető jogok tiszteletben tartását (lásd analógia útján: 2019. október 3-i Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland és társai ítélet, C-197/18, EU:C:2019:824, 32. pont; 2022. május 19-i Spetsializirana prokuratura [Szökésben lévő vádlottal szembeni eljárás] ítélet, C-569/20, EU:C:2022:401, 28. pont).

81 Ebből a szempontból, amennyiben a végrehajtási intézkedéseket nem hozták meg határidőn belül, vagy az irányelvet nem megfelelően ültették át, a nemzeti bíróságok és valamennyi állami szerv feladata e tiszteletben tartás biztosítása. A nemzeti bírósághoz hasonlóan ugyanis e szervek, köztük a rendőrség és az ügyészség, kötelesek egyrészt mellőzni a nemzeti jog minden olyan rendelkezésének alkalmazását, amely nem felel meg valamely irányelv feltétlen és kellően pontos rendelkezéseinek, másrészt kötelesek e rendelkezéseket alkalmazni, amennyiben azok olyan természetűek, hogy a magánszemélyek részére az állammal szemben érvényesíthető jogokat határoznak meg (lásd ebben az értelemben: 1982. január 19-i Becker ítélet, 8/81, EU:C:1982:7, 25. pont; 1989. június 22-i Costanzo ítélet, 103/88, EU:C:1989:256, 30. és 31. pont; 1991. november 19-i Francovich és társai ítélet, C-6/90 és C-9/90, EU:C:1991:428, 11. pont; 2023. április 20-i Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato [Ginosa település önkormányzata] ítélet, C-348/22, EU:C:2023:301, 77. pont).

82 Másodsorban, ami a jelen ítélet 74. pontjában említett uniós jogi rendelkezések közvetlen hatályát illeti, az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy valamely uniós jogi rendelkezés egyrészt akkor feltétlen, ha olyan kötelezettséget fogalmaz meg, amely nem tartalmaz feltételt, és nem függ – a végrehajtásában vagy hatályában – az Unió intézményeinek vagy a tagállamoknak az azt a nemzeti jogba átültető jogi aktusától eltérő jogi aktusától, másrészt pedig akkor kellően pontos ahhoz, hogy egy jogalany hivatkozhasson rá, és a bíróság alkalmazhassa, ha egyértelműen fogalmaz meg valamely kötelezettséget (lásd ebben az értelemben: 1968. április 3-i Molkerei-Zentrale Westfalen kontra Lippe ítélet, 28/67, EU:C:1968:17, 226. o.; 2022. március 8-i Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld [Közvetlen hatály] ítélet, C-205/20, EU:C:2022:168, 18. pont; 2022. augusztus 1-jei TL [Tolmács és az iratok fordításának hiánya] ítélet, C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, 50. pont).

83 A Bíróság ezenkívül megállapította, hogy ugyan valamely irányelv bizonyos mérlegelési mozgásteret hagy a tagállamok számára a végrehajtási módozatok elfogadása során, ezen irányelv valamely rendelkezése tekinthető feltétlennek és pontosnak, ha egyértelműen megfogalmazott és pontosan meghatározott eredménykötelezettséget ír elő a tagállamok számára, amely a benne foglalt szabály alkalmazása tekintetében semmilyen feltételtől nem függ (lásd ebben az értelemben: 2022. március 8-i Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld [Közvetlen hatály] ítélet, C-205/20, EU:C:2022:168, 19. pont; 2022. augusztus 1-jei TL [Tolmács és az iratok fordításának hiánya] ítélet, C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, 51. pont). E tekintetben lényeges az, hogy az irányelv által a tagállamok számára biztosított mérlegelési mozgástér nem akadályozza meg őket abban, hogy meghatározzák az ezen irányelv hatálya alá tartozó személyek számára nyújtandó minimális védelem tartalmát vagy minimális garanciát (lásd ebben az értelemben: 1994. július 14-i Faccini Dori ítélet, C-91/92, EU:C:1994:292, 17. pont; 2023. április 20-i Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato [Ginosa település önkormányzata] ítélet, C-348/22, EU:C:2023:301, 65. pont).

84 Ami először is a 2013/48 irányelv 3. cikkének (2) és (3) bekezdését illeti, egyrészt ezen irányelv 3. cikke (2) bekezdésének magából a szövegéből kitűnik, hogy a gyanúsítottak és a vádlottak indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb az e rendelkezés a)–d) pontjában egymást követően felsorolt négy esemény közül a legkorábban bekövetkező időpontjától kezdve ügyvédi segítséget vehetnek igénybe. E rendelkezés tehát közvetlen hatállyal bír, mivel egyértelműen arra kötelezi a tagállamokat, hogy konkrét események bekövetkezésétől kezdve biztosítsák az ügyvédi segítség igénybevételét, anélkül hogy ezen államok bármilyen mérlegelési mozgástérrel rendelkeznének, vagy e kötelezettséget bármilyen feltételhez köthetnék, és anélkül, hogy uniós vagy tagállami jogi aktusra lenne szükség.

85 Az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog alkotóelemeinek meghatározása révén az említett irányelv 3. cikkének (3) bekezdése is közvetlen hatállyal bír, mivel feltétel nélkül és kellően pontosan előírja a gyanúsítottakat vagy vádlottakat megillető minimális védelem tartalmát.

86 Másodszor, a 2016/1919 irányelv 4. cikkének (5) bekezdése szintén egyértelműen megfogalmazott, feltétel nélkül meghatározott módon teljesítendő kötelezettséget ír elő.

87 E rendelkezés szövege szerint ugyanis a költségmentességet a gyanúsítottak és a vádlottak számára indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb a rendőrség vagy a bűnüldöző hatóság általi kihallgatás, vagy az ezen irányelv 2. cikke (1) bekezdésének c) pontjában említett nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmények elvégzése előtt kell biztosítani.

88 Ebből következik, hogy bár az említett irányelv 4. cikke (2) bekezdésének megfelelően a tagállamok az anyagi helyzet, a megalapozottság, vagy mindkettő vizsgálata alapján dönthetnek arról, hogy a költségmentesség az (1) bekezdéssel összhangban engedélyezhető-e, e mérlegelési mozgástér nem befolyásolhatja azt az időpontot, amikor e költségmentességet biztosítani kell, mivel azt az ugyanezen irányelv 4. cikkének (5) bekezdésében pontosan meghatározott időbeli korlát határolja körül.

89 Harmadszor, a 2016/1919 irányelv 9. cikke annak előírásával, hogy a tagállamok biztosítják a veszélyeztetett gyanúsítottak vagy vádlottak sajátos szükségleteinek figyelembevételét, e rendelkezés pontos eredménykötelezettséget ír elő a tagállamok számára, amely a benne foglalt szabály alkalmazása tekintetében semmilyen feltételtől nem függ.

90 A különösen kiszolgáltatott helyzetben lévő gyanúsítottak vagy vádlottak sajátos szükségletei figyelembevételének mikéntje tekintetében a tagállamok számára elismert mérlegelési mozgásteret ugyanis korlátozza e tagállamoknak az ugyanezen rendelkezésben általános jelleggel és egyértelműen megfogalmazott azon kötelezettsége, hogy ennek végrehajtása során biztosítsák e személyek különös figyelembevételét.

91 A fenti megfontolások összességéből az következik, hogy a kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy a többek között a jelen ítélet 73. pontjában említett nemzeti rendelkezéseket a lehető legteljesebb mértékben az uniós joggal összhangban értelmezze annak érdekében, hogy biztosítsa e jog teljes érvényesülését. Amennyiben ilyen értelmezés nem lehetséges, saját hatáskörénél fogva mellőznie kell a 2013/48 irányelv 3. cikkének (2) és (3) bekezdésével, valamint a 2016/1919 irányelv 4. cikkének (5) bekezdésével és 9. cikkével összeegyeztethetetlennek bizonyuló nemzeti rendelkezések alkalmazását, és ezen irányelvek említett rendelkezéseit kell alkalmaznia, mivel az azokban foglalt kötelezettségek valamennyi tagállami szervre, köztük a bűnüldöző hatóságokra, így a rendőrségre és az ügyészségre is vonatkoznak.

Az első tíz, a tizenharmadik és a tizennegyedik kérdésre vonatkozó következtetések

92 A fenti indokokra tekintettel az első tíz, a tizenharmadik és a tizennegyedik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2016/1919 irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját, 4. cikkének (5) bekezdését és 9. cikkét a 2013/48 irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a)–c) pontjával, valamint 3. cikkének (3) bekezdésével összefüggésben úgy kell értelmezni, hogy a tagállamok kötelesek egyrészt biztosítani, hogy a vádlott vagy a gyanúsított kiszolgáltatottságát a büntetőeljárás során történő kihallgatása, illetve a vele kapcsolatos konkrét nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzése előtt azonosítsák és elismerjék, másrészt pedig kötelesek biztosítani, hogy ezen eljárás során – indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb a rendőrség vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatás megkezdése előtt, vagy azon nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmények elvégzését megelőzően, amelyeken az említett vádlott vagy gyanúsított jelenléte kötelező vagy megengedett – költségmentesség mellett ügyvédi segítséget vehessen igénybe.

A második, tizedik, tizenegyedik és tizenharmadik kérdésről, amennyiben azok a hatékony jogorvoslat követelményére és a bizonyítékok elfogadhatóságára vonatkoznak

93 Elöljáróban megjegyzendő, hogy tizenegyedik kérdésének szövegében a kérdést előterjesztő bíróság a 2016/1919 irányelv 8. cikkére, nem pedig a 2013/48 irányelv 12. cikkének (1) bekezdésére hivatkozik. E bíróság azonban az előzetes döntéshozatal iránti kérelmének indokolásában ez utóbbi rendelkezésre utal, tudniillik mindkét cikk a jogorvoslati lehetőségekre vonatkozik, és megfogalmazásuk hasonló.

94 E körülmények között úgy értendő, hogy második, tizedik, tizenegyedik és tizenharmadik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 2013/48 irányelv 12. cikkét és a 2016/1919 irányelv 8. cikkét úgy kell-e értelmezni, hogy azok megkövetelik, hogy az egyrészt a gyanúsított vagy a vádlott esetleges kiszolgáltatottságának vizsgálatára, másrészt pedig a kiszolgáltatott személy költségmentességének megtagadására, illetve az e személy ügyvéd távollétében történő kihallgatásával kapcsolatos döntésre vonatkozó határozatokat meg kell indokolni, és azokkal kapcsolatban hatékony jogorvoslati lehetőséget kell biztosítani. Egyébiránt e bíróság azt kérdezi, hogy ugyanezen rendelkezéseket úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely nem teszi lehetővé, hogy a bíróság a büntetőeljárás keretében elfogadhatatlannak nyilvánítsa a kiszolgáltatott személynek a 2013/48 vagy a 2016/1919 irányelvben előírt jogok megsértésével lefolytatott rendőrségi vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatás során tett vallomásaira alapított terhelő bizonyítékokat.

95 E tekintetben mindenekelőtt magából a 2013/48 irányelv 12. cikke (1) bekezdésének és a 2016/1919 irányelv 8. cikkének szövegéből az következik, hogy a gyanúsítottaknak vagy a vádlottaknak a nemzeti jog szerint hatékony jogorvoslati joggal kell rendelkezniük az említett irányelvek alapján biztosított jogok megsértése esetén.

96 A Bíróság már megállapította, hogy e rendelkezések közül az első arra kötelezi a tagállamokat, hogy biztosítsák a Charta 47. cikkében, illetve 48. cikkének (2) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jog, illetve a védelemhez való jog tiszteletben tartását azáltal, hogy olyan hatékony jogorvoslati lehetőséget írnak elő, amely minden gyanúsított vagy vádlott számára lehetővé teszi, hogy bírósághoz forduljon annak vizsgálata céljából, hogy nem sértették-e meg az ezen irányelvekből eredő jogait (lásd ebben az értelemben: 2023. szeptember 7-i Rayonna prokuratura Lovech, Teritorialno otdelenie Lukovit [Motozás] ítélet, C-209/22, EU:C:2023:634, 51. pont).

97 Ugyanez az értelmezés vonatkozik a 2016/1919 irányelv 8. cikkére is. A költségmentesség biztosítása ugyanis a Charta 47. cikkének harmadik bekezdésében kifejezetten biztosított hatékony jogorvoslathoz való jog egyik vetülete, mindemellett ezen irányelv célja a 2013/48 irányelvben előírt ügyvédi segítség igénybevételéhez való jog hatékony érvényesülésének biztosítása. E két irányelv tehát együttes hatásában járul hozzá a Charta 47. cikkének első bekezdésében biztosított hatékony jogorvoslathoz való jog megvalósításához, mivel a költségmentesség biztosítása megkönnyíti az ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogot (lásd ebben az értelemben: 2023. június 22-i K. B. és F. S. [Büntetőügyben hivatalból való figyelembevétel] ítélet, C-660/21, EU:C:2023:498, 44. pont).

98 Ebből következik, hogy a 2013/48 irányelv 12. cikkének (1) bekezdését és a 2016/1919 irányelv 8. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes minden olyan nemzeti intézkedés, amely akadályozza a hatékony jogorvoslati lehetőségek gyakorlását az ezen irányelvek által védett jogok megsértése esetén (lásd ebben az értelemben: 2019. szeptember 19-i Rayonna prokuratura Lom ítélet, C-467/18, EU:C:2019:765, 57. és 58. pont; 2023. június 22-i K. B. és F. S. [Büntetőügyben hivatalból való figyelembevétel] ítélet, C-660/21, EU:C:2023:498, 37. pont).

99 Ezt követően pontosítani kell, hogy a Charta 47. és 48. cikke nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy olyan önálló jogorvoslati lehetőségeket hozzanak létre, amelyeket a gyanúsítottak vagy a vádlottak az említett irányelvek által számukra biztosított jogok védelme érdekében igénybe vehetnek. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis az uniós jog, ideértve a Charta rendelkezéseit is, nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy a nemzeti jogban megállapítottaktól eltérő jogorvoslati lehetőségeket hozzanak létre, kivéve azonban azt az esetet, ha a szóban forgó nemzeti jogrend egészéből az következik, hogy nem létezik olyan bírósági jogorvoslat, amellyel akár közvetett módon biztosítható lenne a jogalanyok uniós jogból eredő jogainak tiszteletben tartása (lásd ebben az értelemben: 2007. március 13-i Unibet ítélet, C-432/05, EU:C:2007:163, 71. pont; 2021. december 21-i Randstad Italia ítélet, C-497/20, EU:C:2021:1037, 62. pont; 2023. szeptember 7-i Rayonna prokuratura Lovech, teritorialno otdelenie Lukovit [Motozás] ítélet, C-209/22, EU:C:2023:634, 54. pont).

100 E tekintetben hozzá kell tenni, hogy a 2013/48 irányelv 12. cikkének (1) bekezdése és a 2016/1919 irányelv 8. cikke úgy rendelkezik, hogy az ezen irányelvek által biztosított jogok esetleges megsértésének megállapításához való jogot a „nemzeti jog” szerint kell biztosítani, mivel a 2013/48 irányelv 12. cikkének (2) bekezdése pontosítja, hogy a bizonyítékok elfogadhatóságára továbbra is a nemzeti szabályok és rendszerek vonatkoznak.

101 Az említett rendelkezések tehát nem határozzák meg azt, hogy milyen módon lehet hivatkozni az említett jogok megsértésére, így bizonyos mérlegelési mozgásteret hagynak a tagállamok számára az e tekintetben alkalmazandó konkrét eljárások meghatározását illetően (lásd ebben az értelemben: 2023. szeptember 7-i Rayonna prokuratura Lovech, teritorialno otdelenie Lukovit [Motozás] ítélet, C-209/22, EU:C:2023:634, 52. pont), azzal a feltétellel, hogy – amint az a 2013/48 irányelv 12. cikkének (2) bekezdéséből kitűnik – a gyanúsítottak vagy a vádlottak által az ügyvédi segítség igénybevételéhez való joguk megsértésével tett vallomások vagy így szerzett bizonyítékok értékelése során tiszteletben kell tartani a védelemhez való jogot és a tisztességes eljáráshoz való jogot.

102 Következésképpen ezen irányelvekben semmi nem kötelezi a nemzeti bíróságot arra, hogy automatikusan figyelmen kívül hagyjon minden olyan bizonyítékot, amelyet a 2013/48 és a 2016/1919 irányelv által biztosított jogok megsértésével szereztek be. Mindazonáltal az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata értelmében, amelyet – amint az az előbbi irányelv

(50) és (53) preambulumbekezdéséből, valamint az utóbbi irányelv (17) és (30) preambulumbekezdéséből kitűnik – eljárási szabálytalanság megállapítása esetén figyelembe kell venni, a nemzeti bíróságok feladata annak vizsgálata, hogy e hibát az eljárás későbbi szakaszában orvosolták-e (lásd ebben az értelemben: 2024. május 14-i Stachev ítélet, C-15/24 PPU, EU:C:2024:399, 96. pont).

103 Így abban az esetben, ha a bizonyítékokat ezen irányelv előírásainak megsértésével szerezték be, meg kell határozni, hogy e hiányosság ellenére az eljáró bíróság által meghozandó határozat időpontjában a büntetőeljárás egésze tisztességesnek tekinthető-e, figyelembe véve számos tényezőt, köztük azt, hogy az ügyvéd jelenlétének hiányában tett kijelentések a terhelő bizonyítékok szerves vagy fontos részét képezik-e, valamint az ügyiratok egyéb elemeinek bizonyító erejét (2024. május 14-i Stachev ítélet, C-15/24 PPU, EU:C:2024:399, 97. pont).

104 Ebből következik, hogy az uniós jog nem kötelezi a tagállamokat arra, hogy lehetővé tegyék a bíróság számára, hogy elfogadhatatlannak nyilvánítsa a kiszolgáltatott személy által a 2013/48 vagy a 2016/1919 irányelvben előírt jogokat sértő módon lefolytatott rendőrségi vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatás során tett vallomásokon alapuló terhelő bizonyítékokat, feltéve azonban, hogy e bíróság a büntetőeljárás során felülvizsgálhatja, hogy e jogokat a Charta 47. cikkével és 48. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezve tiszteletben tartották-e, és levonhatja az e jogsértésből eredő valamennyi következményt, különösen az ilyen körülmények között szerzett bizonyítékok bizonyító erejét illetően (lásd analógia útján: 2024. szeptember 5-i M. S. és társai [Kiskorúak eljárási jogai] ítélet, C-603/22, EU:C:2024:685, 174. pont).

105 Végül a Bíróság ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy a 2013/48 és a 2016/1919 irányelv végrehajtása során a tagállamok kötelesek biztosítani mind a Charta 47. cikkének első és második bekezdésében biztosított hatékony jogorvoslathoz való jogból és a tisztességes meghallgatáshoz való jogból, mind pedig a Charta 48. cikkének (2) bekezdésében biztosított védelemhez való jogból eredő követelmények tiszteletben tartását (lásd ebben az értelemben: 2023. június 22-i K. B. és F. S. [Büntetőügyben hivatalból való figyelembevétel] ítélet, C-660/21, EU:C:2023:498, 40. pont).

106 Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az indokok közlése a hatékony jogorvoslathoz való jog egyik vetülete, mivel lehetővé teszi a hatékony bírósági felülvizsgálat biztosítását. Ezenkívül annak érdekében, hogy a gyanúsított vagy a vádlott a lehető legjobb feltételek mellett megvédhesse az ezen irányelvek alapján őt megillető jogokat, és az ügy teljes ismeretében dönthessen arról, hogy hasznos-e bírósági jogorvoslattal élni, az illetékes nemzeti hatóság köteles ismertetni vele a megtagadás alapjául szolgáló indokokat (lásd ebben az értelemben: 1987. október 15-i Heylens és társai ítélet, 222/86, EU:C:1987:442, 15. pont; 2011. március 17-i Peñarroja Fa ítélet, C-372/09 és C-373/09, EU:C:2011:156, 63. pont).

107 A fenti megfontolásokra tekintettel a 2013/48 irányelv 12. cikkét és a 2016/1919 irányelv 8. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azok megkövetelik, hogy az egyrészt a gyanúsított vagy a vádlott esetleges kiszolgáltatottságának vizsgálatára, másrészt pedig a kiszolgáltatott személy költségmentességének megtagadására, illetve az e személy ügyvéd távollétében történő kihallgatásával kapcsolatos döntésre vonatkozó határozatokat meg kell indokolni, és azokkal kapcsolatban hatékony jogorvoslati lehetőséget kell biztosítani.

108 Ezzel szemben e rendelkezésekkel nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely nem teszi lehetővé, hogy a bíróság a büntetőeljárás keretében elfogadhatatlannak nyilvánítsa a kiszolgáltatott személynek a 2013/48 vagy a 2016/1919 irányelvben előírt jogok megsértésével

lefolytatott rendőrségi vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatás során tett vallomásaira alapított terhelő bizonyítékokat, feltéve azonban, hogy e bíróság a büntetőeljárás során egyrészt felülvizsgálhatja, hogy e jogokat a Charta 47. cikkével és 48. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezve tiszteletben tartották-e, másrészt pedig levonhatja az e jogsértésből eredő valamennyi következményt, különösen az ilyen körülmények között szerzett bizonyítékok bizonyító erejét illetően.

A tizenkettedik kérdésről

109 Tizenkettedik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a többek között a Charta 4. cikke értelmében vett embertelen bánásmódnak minősül-e a gyanúsított pszichiátriai kórházban – ahol éppen tartózkodik –, ügyvéd távollétében, az említett gyanúsított bizonytalanságának figyelmen kívül hagyásával, különösen korlátozott véleménynyilvánítási szabadság mellett és mentálisan sebezhető állapotban történő kihallgatása.

110 E tekintetben az állandó ítélkezési gyakorlatból következik, hogy az uniós jognak a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznos értelmezése megköveteli, hogy e bíróság meghatározza az általa feltett kérdések ténybeli és jogszabályi hátterét, vagy legalábbis kifejtse azokat a ténybeli körülményeket, amelyeken e kérdések alapulnak. E bíróságnak ezenkívül pontosan meg kell jelölnie azokat az indokokat, amelyek miatt az uniós jog értelmezésével kapcsolatban kérdések merültek fel benne, és amelyek miatt szükségesnek vélte előzetes döntéshozatal iránti kérelmet terjeszteni a Bíróság elé (lásd ebben az értelemben: 1993. január 26-i Telemarsicabruzzo és társai ítélet, C-320/90–C-322/90, EU:C:1993:26, 6. pont; 2009. szeptember 8-i Liga Portuguesa de Futebol Profissional és Bwin International ítélet, C-42/07, EU:C:2009:519, 40. pont; 2024. július 29-i LivaNova ítélet, C-713/22, EU:C:2024:642, 54. pont).

111 Amint azt az eljárási szabályzat 94. cikkének a) és c) pontja kimondja, az előzetes döntéshozatal iránti kérelemnek tartalmaznia kell többek között a releváns tények rövid ismertetését, vagy legalább a kérdések alapját képező tények ismertetését, valamint azon okok ismertetését, amelyek miatt a kérdést előterjesztő bíróságban kérdés merült fel egyes uniós jogi rendelkezések értelmezésére vagy érvényességére vonatkozóan, valamint azt a kapcsolatot, amelyet e bíróság e rendelkezések és az alapeljárásban alkalmazandó nemzeti jog között felállít.

112 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatal iránti kérelem nem tartalmaz semmilyen információt arra vonatkozóan, hogy K. P. kórházi környezetben történő kihallgatására milyen feltételek mellett került sor. E kérelem nem teszi lehetővé annak megértését sem, hogy a tizenkettedik kérdésre adandó válasz mennyiben szükséges ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság el tudja bírálni az alapjogvitát.

113 E körülmények között a tizenkettedik kérdés elfogadhatatlan.

A tizenötödik kérdésről

114 Tizenötödik kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság arra vár választ, hogy ellentétes-e az uniós joggal az ügyészség valamely végrehajtó szervtől való közvetlenül függőségét előíró nemzeti szabályozás, és ha igen, akkor az ügyésznek a tárgyalást megelőző szakaszban mellőznie kell-e az ilyen szabályozás rendelkezéseinek alkalmazását.

115 A jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság által nyújtott információkból kitűnik, hogy az alapügy keretében a tárgyalást megelőző szakasz lezárult. E körülmények között az a kérdés, hogy e szakaszban az ügyész köteles-e mellőzni az uniós joggal ellentétes nemzeti rendelkezések alkalmazását e személyek jogai hatékony érvényesülésének biztosítása érdekében, nem az uniós jog alapügy megoldása szempontjából történő értelmezésére irányul, hanem általános és hipotetikus jelleget ölt.

116 Márpedig az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EUMSZ 267. cikkel bevezetett eljárás a Bíróság és a nemzeti bíróságok közötti együttműködés eszköze, amelynek révén az előbbi megadja az utóbbiak számára az uniós jog értelmezéséhez azokat a támpontokat, amelyek az általuk eldöntendő jogvita elbírálásához szükségesek, továbbá hogy az előzetes döntéshozatalra utalás indokát nem általános vagy hipotetikus kérdésekről való véleménynyilvánítás, hanem valamely jogvita tényleges elbírálásának elengedhetetlen szükségessége jelenti (lásd ebben az értelemben: 1981. december 16-i Foglia ítélet, 244/80, EU:C:1981:302, 18. pont; 1990. október 18-i Dzodzi ítélet, C-297/88 és C-197/89, EU:C:1990:360, 33. pont; 2020. március 26-i Miasto Łowicz és Prokurator Generalny ítélet, C-558/18 és C-563/18, EU:C:2020:234, 44. pont; 2024. szeptember 5-i M. S. és társai [Kiskorúak eljárási jogai] ítélet, C-603/22, EU:C:2024:685, 75. pont).

117 E körülmények között a tizenötödik kérdés elfogadhatatlan.

A költségekről

118 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

1) A büntetőeljárások során a gyanúsítottak és a vádlottak, valamint az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban a keresett személyek költségmentességéről szóló, 2016. október 26-i (EU) 2016/1919 európai parlamenti és tanácsi irányelv 2. cikke (1) bekezdésének b) pontját, 4. cikkének (5) bekezdését és 9. cikkét a büntetőeljárás során és az európai elfogatóparancshoz kapcsolódó eljárásokban ügyvédi segítség igénybevételéhez való jogról, valamint valamely harmadik félnek a szabadságelvonáskor történő tájékoztatásához való jogról és a szabadságelvonás ideje alatt harmadik felekkel és a konzuli hatóságokkal való kommunikációhoz való jogról szóló, 2013. október 22-i 2013/48/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikke (2) bekezdésének a)–c) pontjával és 3. cikkének (3) bekezdésével összefüggésben

a következőképpen kell értelmezni:

a tagállamok kötelesek egyrészt biztosítani, hogy a vádlott vagy a gyanúsított kiszolgáltatottságát a büntetőeljárás során történő kihallgatása, illetve a vele kapcsolatos konkrét nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmény elvégzése előtt azonosítsák és elismerjék, másrészt pedig kötelesek biztosítani, hogy ezen eljárás során – indokolatlan késedelem nélkül, de legkésőbb a rendőrség vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatás megkezdése előtt, vagy azon nyomozási vagy bizonyításfelvételi cselekmények elvégzését megelőzően, amelyeken az említett vádlott vagy gyanúsított

jelenléte kötelező vagy megengedett – költségmentesség mellett ügyvédi segítséget vehessen igénybe.

2) A 2013/48 irányelv 12. cikkét és a 2016/1919 irányelv 8. cikkét

a következőképpen kell értelmezni:

azok megkövetelik, hogy az egyrészt a gyanúsított vagy a vádlott esetleges kiszolgáltatottságának vizsgálatára, másrészt pedig a kiszolgáltatott személy költségmentességének megtagadására, illetve az e személy ügyvéd távollétében történő kihallgatásával kapcsolatos döntésre vonatkozó határozatokat meg kell indokolni, és azokkal kapcsolatban hatékony jogorvoslati lehetőséget kell biztosítani.

Ezzel szemben e rendelkezésekkel nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely nem teszi lehetővé, hogy a bíróság a büntetőeljárás keretében elfogadhatatlannak nyilvánítsa a kiszolgáltatott személynek a 2013/48 vagy a 2016/1919 irányelvben előírt jogok megsértésével lefolytatott rendőrségi vagy más bűnüldöző hatóság általi kihallgatás során tett vallomásaira alapított terhelő bizonyítékokat, feltéve azonban, hogy e bíróság a büntetőeljárás során egyrészt felülvizsgálhatja, hogy e jogokat az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkével és 48. cikkének (2) bekezdésével összefüggésben értelmezve tiszteletben tartották-e, másrészt pedig levonhatja az e jogsértésből eredő valamennyi következményt, különösen az ilyen körülmények között szerzett bizonyítékok bizonyító erejét illetően.

Aláírások